Тошкент оқшоми

Ижтимоий-сиёсий шаҳар газетаси

Газета 1966 йил 1 январдан чиқа бошлаган

№ 227 (8. 169) ◆ 1992 йил 18 ноябрь, чоршанба ◆ Нархи 3 сўм.

Тошкент шаҳар Ҳокими маҳкамасида

ҚИЗИЛ ЯРИМ ОЙ ЖАМИЯТИ ЖАМҒАРМАСИГА

Тошкент шаҳар Ҳокими А. И. Фозилбеков Қизил Яримой Жамиятининг Тошкент шаҳридаги фаолиятини янада такомиллаштириш тўғрисидаги қарорни имзолади.

Маълумки, Ўзбекистон Республикаси ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси яқинда «Ўзбекистон Қизил Яримой жамияти тўғрисида» қарор қабул қилди.

Тошкент шаҳар Ҳокими А. И. Фозилбековнинг ушбу масала хусусидаги қарорида район ҳокимлари, шаҳар ва район бошқармалари, уларнинг бўлинмалари, шаҳар корхона ва ташкилотларига Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг «Ўзбекистон Қизил Яримой Жамияти тўғрисида»ги қарорини раҳбарлик ва ижро этиш учун қабул қилиш вазифаси юклатилади.

1992 йил декабрь ойининг биринчи ўн кунлиги республикада Қизил Яримой жамияти жамғармасига хайрия маблағлари тўплаш ўн кунлиги, деб эълон қилинганлиги маълумот учун қабул қилинди.

Қизил Яримой Жамияти жамғармасига Тошкент шаҳрида хайрия маблағлари тўплаш бўйича ўн кунликка тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш юзасидан ташкилий комиссия таркиби тасдиқланди. Тошкент шаҳар Ҳокими А. И. Фозилбеков ушбу комиссия раисидир. Комиссия таркибида шаҳар бош бошқармалари, бошқармалари, концерн ва уюшмаларининг раҳбарлари бор.

Шунингдек, Ўзбекистон Қизил Яримой Жамияти жамғармасига Тошкент шаҳрида хайрия маблағлари тўплаш умуммиллий тадбирларини ўтказишга тайёргарлик кўриш ва уларни ўтказиш бўйича тадбирлар режаси ҳам тасдиқланди. Жумладан, ушбу ўн кунлик давомида хайрия концертлари, лотереялари, ким ошди савдолари, хайрия маблағлари тўплаш тадбирлари ўтказиш, ҳар бир районда Қизил Яримой Жамияти фаолияти ҳақида ҳикоя қилувчи суратлар кўргазмалари ташкил қилиш, бу тадбирларни оммавий ахборот воситаларида кенг ёритиш кўзда тутилмоқда.

Районларнинг ҳокимларига икки ой муддат ичида Қизил Яримой Жамияти район муассасалари фаолият кўрсатишлари учун бинолар ажратиш масаласини кўриб чиқиш топширилди.

Тошкент шаҳар Ҳокими маҳкамасининг молия бошқармаси Қизил Яримой Жамиятининг Тошкент шаҳридаги шафқат ҳамшираларининг жамоат транспортида (таксидан ташқари) бепул юришлари учун зарур маблағлар ажратишни кўзда тутиши керак.

Уй-жой майдонларини ҳисобга олиш ва тақсимлаш бўйича бошқарма тегишли ташкилотлар билан биргаликда бир ой муддат ичида Қизил Яримой Жамияти ҳомийлигида бўлган Тошкент шаҳридаги фуқаролар вафоти ёки қариялар пансионатлари, уйларга йўлланма асосида жўнатишлари натижасида уларнинг бўшаб қолган квартираларидан фойдаланиш бўйича таклифлар киритиши лозим.

Қизил Яримой Жамиятининг Тошкент шаҳридаги муассасаларига Тошкент шаҳри фуқароларининг болаларини шаҳар ҳудудидан ташқарида ҳомийликка олиш, асраб олиш ва тарбиялашни йўлга қўйиш устидан назоратни амалга ошириш вазифаси юклатилди.

«Учқун» тўқувчилик-атторлик ишлаб чиқариш бирлашмаси ишчи ва хизматчилари тўқувчи Мавлуда Ҳайдарованинг номини ҳурмат билан тилга олишади. Чунки у 1963 йилдан бери корхонада самарали меҳнат қилиш билан бирга, ўз касбдошларига ҳам жуда меҳрибон.

Андрей Пишненко сурати.

МАРКАЗ МУОЛАЖАЛАРИ

АҲОЛИГА тиббий хизмат кўрсатиш кўламини янада кенгайтириш, шифобахш муолажаларни тағин ҳам яхшилаш йўлида кўрсатилаётган тадбирлар ўз самарасини бермоқда. Тиббиётнинг патология-анатомик соҳасида муолажаларни давр талаби даражасида бўлишини таъминлаш йўлида ҳам ибратли ишлар амалга оширилмоқда. Ўзбекистон патология-анатомия шифобахш марказининг ташкил этилиши ҳам нур устига аъло нур бўлди.

Муайян муолажалар бўйича услубий раҳбарлик қилишни ўз зиммасига олган мазкур марказ кўплаб илмий-амалий тадбирларни амалга оширишни режалаштириб қўйди. Бу ҳол даволаш жараёнларининг муҳим йўналишида турли хасталикларни тўғри аниқлаш ва шифолаш имконини беради.

Бу даргоҳ шифокорларининг малакасини ошириш ва қайта тайёрлаш билан ҳам яқиндан шуғулланади. Айни бир вақтда тиббиёт олий ўқув юртларига ўзининг амалий ёрлиғини бериб боради. Зарур методик қўлланмалар яратишга ҳам қўл урилади. Бунинг учун марказ етарли илмий кучга ва мустаҳкам техникавий негизга эга.

Алишер АҲМЕДОВ.

Воқеалар изидан

ҲЕЧ НАРСА ТИНЧЛИКНИНГ ЎРНИНИ БОСОЛМАЙДИ

Хўжанд, 17 ноябрь. Ўзбекистон Миллий ахборот агентлигининг махсус мухбири Л. Левин хабар қилади:

Тожикистоннинг Ленинобод вилояти маркази Хўжандда кечқурун қош қорайгач, шаҳар яқинидаги Саидхўжа Ўринхўжаев номидаги жамоа хўжалигининг маданият саройида шу мустақил республика Олий Кенгашининг ўн олтинчи сессияси очиқ деб эълон қилинди.

...Журналистик фаолиятимда кўп воқеаларни — Брежнев ва Горбачев ташрифларини, СССР халқ ноиблари анжуманларини, подшоҳлар ва шаҳзодалар ташрифини ёритганман. Лекин ҳеч қачон Хўжанддагидек қаттиқ назоратга дуч келмаган эдим.

«Халқ ноиблари, Тожикистон халқи сизларни ақлзаковат билан иш тутишга даъват этади!» шиори маданият саройини безаб турибди (бу шиор ҳушёр тортиб, ўйлашга мажбур қилади). Сарой эшигига юз метрча қолгунига қадар бизни олти марта тўхтатишди. Автоматлар ўқталиб қаттиқ текширишди. «Сумкани кўрсатинг! Чўнтакларни ағдаринг! Ҳужжатларни кўрсатинг!» — Офицерларнинг ана шундай лўнда буйруқлари эшитилиб турарди.

Тожикистондаги урушни фақат битта конституциявий идора — Олий Кенгаш сессияси тўхтатишга қодир эканлиги оммавий ахборот воситаларида хабар қилинган эди. Сессия қарор қабул қилиши учун камида 154 депутат иштирок этиши керак, шунча депутат тўпланмаслиги мумкин, деб асосли равишда хавфсирашлар ҳам бўлди. Лекин Хўжандга ундан ҳам кўпроқ халқ ноиби — рўйхатдаги 230 кишидан 197 нафари келди. Улар Тоғли Бадахшон ва Душанбедан, Қўрғонтепа ва Кўлобдан келишган... Энди улар ўз Ватанлари тақдирини ҳал этишлари лозим!

...Сессия соат 16 дан 30 минут ошганда бошланди. Бунгача Тожикистоннинг ҳамма минтақаларидан халқ ноиблари кирган муроса комиссияси мажлис ўтказди. Тожикистон Олий Кенгаши Раёсатидаги ходимлар томонидан тузилган кун тартиби ҳам кулгили, ҳам ачинарли бўлиб чиқди. Ўнта масала қўйилган! Асосий масала — «Ижтимоий-сиёсий вазиятни барқарорлаштириш тўғрисида»ги масала кун тартибининг энг охирида турибди. Сессияни Тожикистон Республикаси Президенти вазифасини бажарувчи А. Искандаров очди. Олдиндан шуни айтиб қўяй, халқ ноиблари сессия кун тартибини кечгача тасдиқлай олмадилар. Улар иш тартиби хусусидаги баҳслар билан банд бўлиб қолишди. Баҳслар шу даражага бориб етдики, мажлисга раислик қилувчи (А. Искандаров) фикрига ва халқ ноибларининг тутган йўлига Тожикистон Республикаси прокурори вазифасини бажарувчи баҳо берсин, деган гаплар эшитилди.

...Шунга қарамай сессия бошланди, сира иккиланмай уни тарихий сессия деб аташ мумкин. Шу ўринда яқинда юз берган воқеаларни айтмаслик мумкин эмас. Маълумки, бир неча ой муқаддам Ўрта Осиё республикалари, Қозоғистон ва Эрон раҳбарлари Ашгабадда тўпландилар. Айни ўша пайтда, Тожикистонда фуқаролар уруши олови аланга олмай турибоқ Эрон президенти Али Акбар Ҳошимий Рафсанжоний Ислом Каримовнинг қатъий илтимосига биноан телефон орқали Тожикистоннинг ўша вақтдаги президенти Раҳмон Набиевга мурожаат қилган эди. Суҳбат жуда қисқа бўлди: республикага ташқаридан аралашувсиз ёрдам бериш зарур! Мустақил давлатларнинг раҳбарлари, бу давлатларнинг халқлари шундай ёрдам беришга тайёрдирлар. Вақтни бой бермаслик керак, дейилди.

Афсуски, Р. Набиев ўшанда ёрдамдан воз кечди, аҳволни барқарорлаштириш учун икки кун муҳлат керак, деди. Бироқ вазифани ҳал қила олмади...

4 ноябрь куни И. Каримов, Н. Назарбоев, А. Акаев, А. Козирев ва А. Искандаров шошилинч тарзда Олмаотага тўпланишди. Ўшанда 20 ноябрга қадар Тожикистонда республика Олий Кенгашининг сессиясини ўтказиш, у ерга одамийлик ёрдамини тақсимлаш ва вужудга келган аҳволни жойларнинг ўзида ўрганиш учун қўшни давлатлар президентларининг вакилларини юбориш тўғрисида биргаликда қарор қабул қилинди. Бу қонли тугунни бир-бирларига қарши курашаётган томонлар иштирокидаги миллий тотувлик ҳукуматигина ечиб ҳал қилиши мумкин.

Шундай қилишга муваффақ бўлинди. Президентлар шахсий вакилларининг иши, уларнинг жанг қилаётган барча минтақаларда халқ билан учрашувлари уларга: Тожикистондаги фуқаролар уруши бир неча гуруҳларнинг сиёсий нафсонияти якунидир. Бу урушга миллатлараро нифоқ нуқтаи назаридан қарамаслик керак, деган якдил хулосага келиш имкониятини берди.

Ҳақиқатан ҳам ҳозир қўшни республикадаги хунрезлик ривожланган Шимол билан қашшоқлашган Жануб ўртасидаги қарама-қаршилик натижасида келиб чиққан деган фикрлар айтилмоқда. Ҳақиқатан ҳам шундайми? Бу жўн савол эмас. Ходимлари юқори малакали бўлган, қудратли саноат ва қишлоқ хўжалик корхоналари ишлаб турган Ленинобод вилояти иқтисодиётда ҳамиша пешқадамлик қилган бўлса, тоғли районлар қудратли электростанциялар, энергетика билан боғлиқ тармоқлар қурилиши ҳисобига ривожланиб келди. Шундай бўлиши табиийдир. Бироқ, таассуфки, сўнгги вақтда иқтисодий ҳисоблар, мантиқ четга суриб қўйилди. Президентларнинг, Бош вазирларнинг, Олий Кенгаш Раисларининг, вазирларнинг қайси ҳудуддан чиққанлиги биринчи ўринга қўйилди...

Шу ўринда яна бир муҳим масалани четлаб ўтиш мумкин эмас: республика Олий Кенгашининг ўн олтинчи сессияси нима учун Ленинобод вилоятида, шаҳар четида ўтмоқда?

Ҳа, булар соф сиёсий, соф ижтимоий жиҳатлардир! Вилоятда вазият барқарор, ҳамма корхоналар ишлаб турибди, одамлар турмуши издан чиқмаган. Икки марта Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Ўринхўжаев номидаги жамоа хўжалиги маданият саройи тўғрисида гапирганда эса миллион аҳолиси бўлган шаҳар ҳам шундай ҳашаматли бинони орзу қилса арзийди. Бундан ташқари, хавфсизлик ташкилотлари учун бу ерда халқ ноиблари анжуманини ўтказишга меъёрий шароит яратиш анча осонроқ.

...Бугун ҳам сессия баҳслар билан бошланди. Баҳсларнинг бўлмаслиги мумкин эмас. Ҳар бир халқ ноибининг ўз Ватанида юз бераётган воқеалар хусусида ўз фикри бор. Мустақил давлатлар тинчлиги ва келажаги масалалари бир зумда ҳал қилинмайди. Тожикистоннинг ҳамма минтақаларидан келган халқ ноиблари билан кўп суҳбатлашдим. Аксарият халқ ноибларининг фикри бир хил: Тожикистонни тинчлик, фақат тинчлик қутқариб қолади.

Ҳозирча эса Тожикистон Республикаси Олий Кенгашининг сессияси ўз ишини давом эттирмоқда.

Район ҳокимлари ҳисоб бермоқдалар

АҲОЛИ ТАШВИШЛАРИ — ДИҚҚАТ-МАРКАЗДА

РЕСПУБЛИКАМИЗДА ҳокимлик тизимининг жорий этилиши бугунги кунда ўзининг ижобий натижаларини кўрсатмоқда, деб дадил айтишимиз мумкин. Бинобарин, ҳужжатларнинг у идорадан бу идорага сансалорлик билан юборилиши кескин камайди, кўп масалалар ўз жойида тезкорлик билан ҳал этилмоқда, ўз ҳудуди бўйича биринчи шахс бўлган ҳокимларнинг масъулиятлари кучайди, ижроия идораларининг иш фаолиятларининг унуми ҳам ошади.

Шу ўринда қатор ҳақли саволлар туғилиши мумкин. Юқорида тилга олинган ижобий ҳолатлар шаҳримиздаги энг ёш районлардан бири бўлмиш Бектемирда қандай намоён бўлди! Бектемирликлар олдида турган муаммоларни район ҳокимлиги еча олдими! Бу ва район ҳаётига оид бошқа бир қатор масалалар юзасидан халқ ноиблари район кенгашининг XII сессиясида Бектемир райони ҳокими Г. Соболев ўз ҳисоботида батафсил тўхталиб ўтди.

— Район ҳокимлиги ўз фаолиятини оғир иқтисодий шароитларда амалга оширганлиги сир эмас, — дея сўз бошлади Г. Соболев. — 1992 йилга бюджет танқислиги деярли 5 миллион сўмни ташкил этди. Бу маълум маънода иқтисодий имкониятларимизни бирмунча камайтирган бўлсада, йил охирига бориб танқисликни тўла бартараф этиб аҳволни анча ўнглаб олдик.

Ҳокимликнинг фаолиятида энг асосий йўналиш сифатида иқтисодиёт соҳасига катта эътибор бердик. Райондаги давлат корхоналари фаолиятига эътибор билан ёндошиш, янги тадбиркорлик тузилмаларини ташкил этиш район бюджетини тўлдириш билан бирга иш ўринларининг ҳам кескин ошишига олиб келди, маҳсулотларнинг тури кўпайди. Жумладан, жорий йилнинг ўтган 10 ойи мобайнида Бектемир районидаги корхоналарда ишлаб чиқарилган маҳсулотларнинг умумий ҳажми ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 23,6 фоизга ошган бўлса, халқ истеъмол моллари икки баробарга кўпайди. Эътиборга молик томони шундаки, Бектемир райони корхоналари йилнинг ўтган ойларини фойда билан якунлаган шаҳримиздаги ягона райондир. Тўғри, айрим корхоналарнинг маҳсулот чиқариш даражаси кескин пасайди ҳам. Бироқ биз мазкур корхоналар базасида қўшма корхоналар ташкил этиш йўли билан ушбу мураккаб вазиятдан чиқиш йўлини режалаштириб қўйдик. Ва ҳозир бу борада дастлабки қадамлар қўйилди.

Шуни таъкидлаб ўтиш жоизки, қурилиш мажмуи ва автотранспорт корхоналарида аҳвол бирмунча мураккаблигича қолмоқда. Чунончи, қурилиш материаллари ва хизматининг, ёқилғи-мойлаш материаллари нархининг ошиб бориши, мижозлар ва буюртмачиларда маблағнинг йўқлиги ишнинг белига тепмоқда. Бундай вазиятда албатта район миқёсида буюртмачилар ва пудратчилар ўртасидаги мувофиқлаштириш ишларини кучайтириш яхши натижа беради. Асосийси эса, қурилиш ва ташиш ишларини райондаги корхона ва ташкилотлар кучи билан амалга оширган маъқул.

— Кўпинча кишилар одиллик, қонунийлик ҳақида гапирганда биринчи навбатда хонадонларнинг қандай тақсимланаётганини назарда тутадилар, — дейди Г. Соболев. — Шуни инобатга олиб, мен ҳоким вазифасида иш бошлаган дастлабки кунимданоқ ўз олдимга ушбу масалада тартиб ўрнатиш вазифасини қўйдим. — Муфассал таҳлил шуни кўрсатдики, мавжуд тартибларни бузиш қуйидан бошланади. Инчунун, районда турар жойга эҳтиёжи бўлганлар қатъий ҳисобдан ўтказилмаган кўплаб корхона ва ташкилотлар мавжудлиги, тақсимотда ошкоралик йўқлиги маълум бўлди. Кўпинча касаба уюшмалари қўмиталари қошидаги турар жой комиссиялари навбатда турганлар билан доимий иш олиб боришмаган, уларнинг яшаш шароитларини текшириш ишлари юзаки ўтказилган. Ҳатто ҳокимият уй-жой-маиший комиссияларига квартиралар ажратиш учун қалбаки материаллар топширилганлиги ҳақидаги фактларга ҳам дуч келдик. Ҳозир, бундай бошбошдоқликка барҳам бериш юзасидан лозим чора-тадбирлар кўрилди.

1992 йил бозор иқтисодиётига ўтишда муҳим қадамлар ташланган йил бўлди. Турар жойларни хусусийлаштириш бу борадаги дастлабки қалдирғоч бўлди. Бектемир район ҳокимияти хусусийлаштириш ишлари билан сентябрь ойидан бошлаб чуқур шуғуллана бошлади. Районда коммунал мулк ва хусусийлаштириш бўлими таркибида махсус сектор ташкил этилди, уй-жойлардан фойдаланиш комиссиялари қошида назоратчилар учун иш жойлари жиҳозланди.

Ташкилий фаолият билан бир қаторда ҳокимият томонидан тушунтириш ишлари ҳам олиб борилди — барча йирик жамоалар ва турар жойларда учрашувлар ўтказилди.

Ҳозир хусусийлаштиришнинг иккинчи босқичига — савдо, умумий овқатланиш, маиший хизмат шохобчаларини хусусийлаштириш ишига қизғин тайёрарлик бошланган.

— Бизни жиноятчиликнинг ошиб бориши ташвишга солаяпти, — сўзида давом этди ҳоким. — Бу кўп жиҳатларга, хусусан Республикамиз ва Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигидаги умумий вазиятга боғлиқ, албатта. Биз ҳам ўз навбатида район Ички ишлар бўлими фаолиятини муниципал милиция ҳисобига кучайтирдик. Жамоат тартибини назорат қилиш ишларига кўнгилли халқ дружиначилари, ҳарбий қисмда хизмат қилувчилар, ички ишлар бошқармаси шахсий таркибини жалб этдик. Бу жиноий ишлар очилишининг 77 фоизга кўтарилишига — (шаҳарда энг яхши кўрсаткич) олиб келди.

Маҳаллалар фаолиятини кучайтиришга ҳам қатъий туриб бел боғлаганмиз. Районимизда жами 9 та маҳалла бўлиб, уларнинг барча туриш-турмуши диққат марказимизда. Ўтган вақт мобайнида ҳокимият маҳалла қўмиталарининг фаолият кўрсатишлари учун зарур шарт-шароитлар яратиш борасида маълум ишларни амалга оширди. Ҳар бир маҳаллада тузилган режага кўра район ҳокимияти комитет раисларига моддий кўмак учун маблағ ажратди. Корхона ва ташкилотлар ёрдамида маҳалла марказларини барпо этиш ишлари бошланди. Ўз навбатида ҳокимият маҳалла қўмиталари ўз ҳудудларининг ҳақиқий хўжайини бўлишлари, кишилар ҳаётида, ёшлар тарбиясида миллий анъаналар тикланиши учун ҳар томондан ёрдам бермоқда. Ёшлар муаммоларига ҳам етарли эътибор қаратиляпти. Район ҳокимлиги идораси бўлими ҳуқуқларига эга ёшларнинг давлат ижтимоий-хизмати тузилди. Мактаб ва ҳунар-техника билим юртлари битирувчилари учун районда 7 фоизли ишчи ўринлари ташкил этилди.

Районда соғлиқни сақлаш тиббий базасини мустаҳкамлаш ҳам биринчи галдаги вазифалардан ҳисобланади. Район поликлиникаси қошида кундузги стационар очилди, ободонлаштириш ва тиббиёт муассасаларининг таъмири учун 300 минг сўм ажратилди.

Ночор оилалар, ёлғиз қарияларга ғамхўрлик кўрсатиш ҳам эътиборимиздан четда қолаётгани йўқ. Районда 34 та ёлғиз нафақахўр бепул маҳсулотлар билан таъминланган, 17 кишига эса текин тушликлар тарқатилади. Нафақахўрларга «Эҳсон» дўконидан арзон нархларда турли маҳсулотлар харид қилишлари учун талонлар берилган.

Ҳоким маърузасидан сўнг, районни 1993 йилда ижтимоий ва иқтисодий ривожлантириш тўғрисида статистика ва иқтисод бўлимининг мудири О. М. Даминова маълумот берди. Сессия кун тартибидаги сўнгги масала Бектемир район Кенгашининг XI-сессияси қарорларининг қандай бажарилаётгани тўғрисида бўлди. Бу масала юзасидан Бектемир район ҳокимияти ташкилий бўлим мудири В. А. Шегай маъруза қилди.

Сессия ишини район Кенгаши депутати, Давлат назорати Бектемир район инспекцияси раиси Мавлон Йўлдошев олиб борди. Унда Ўзбекистон халқ Кенгаши депутати В. Р. Ниёзматов иштирок этиб, сўзга чиқди. Шунингдек, район ҳокимининг биринчи ўринбосари С. Усейнов ва ўринбосари Х. Толиповларга ҳам сўз берилди.

Сессия сўнгида кўриб чиқилган масалалар юзасидан тегишли қарор қабул қилинди. Йиғилишда район ҳокими Г. И. Соболев якунловчи нутқ сўзлади ва шу билан сессия ўз ишини якунлади.

Ёқутхон ҚОДИРОВА.

Бугунги кун нафаси

РЕСПУБЛИКАМИЗДА

⊙ Мустақиллик шарофати ила жаҳонга юз тутаётган Ўзбекистон Республикасининг кўпгина хорижий давлатлар билан, жумладан буюк қўшнимиз Хитой Халқ Республикаси билан ўрнатаётган ҳар томонлама алоқалари ҳар қанча таҳсинга лойиқдир. Ўзбекистон Республикаси ҳукуматининг таклифига биноан ХХР Давлат кенгаши аъзоси, ташқи ишлар вазири Цянь Цичэннинг Ўзбекистон Республикасига бошланган расмий дўстона ташрифи ҳар икки давлат ўртасидаги алоқаларни янада юксалтиришда муҳим омил бўлади.

⊙ Ўзбекистоннинг хорижидаги яна бир давлат — Германия билан ҳам алоқалари ҳар томонлама ривожланиб бормоқда. Шу жиҳатдан олганда кеча Тошкентда ўз ишини бошлаган ўзбек-герман семинар-кенгаши аҳамиятга моликдир. Ўзбекистон Республикаси қурилиш вазирлиги ва Германия қурилиш техникасини яратиш уюшмасининг ташаббуси асосида ўтказилаётган бу анжуман қурилиш материалларини ишлаб чиқариш бўйича қурилиш машиналари ва жиҳозлари масалалари муҳокамасига бағишланган. Семинар ишида қурилиш техникаси ва жиҳозларини яратиш билан шуғулланувчи 24 та етакчи немис фирмаларининг вакиллари иштирок этмоқда.

⊙ Учқудуқ кончилари ва қурувчилари, уларнинг оила аъзолари яхши совға олдилар: бу ерда маҳаллий телестудиянинг кўрсатувлари намойиш этила бошланди. Уни «Тектон» кичик корхонаси очди, шаҳар ҳамда район ҳокимликлари, Қизилқум нодир олтин металлар концернининг Шимолий кон бошқармаси бирлашган касаба уюшмаси комитети унинг ҳомийлари бўлишди.

⊙ Тошкентда Ўзбекистон Республикаси Олий судининг пленуми бўлиб ўтди. Унда транспорт воситаларини олиб қочганлик тўғрисидаги қонунчиликнинг судлар томонидан қўлланилиши, қасддан одам ўлдирганлик тўғрисидаги ишлар бўйича суд амалиётига оид масалалар ва бошқа муҳим муаммолар муҳокама қилинди.

⊙ Ўзбекистон кўргазма марказида пахтани обдон қайта ишлаш машина-ускуналари биринчи халқаро кўргазмаси — «Пахта-92» ниҳоясига етди. Бу ерда ҳамкорлик тўғрисида қатор шартномалар имзоланди. 15 мамлакатнинг 25 та фирмаси кўргазмада ўз маҳсулотини намойиш этди.

⊙ Самарқанд вилоят кутубхонаси жамғармаси 200 та нодир китоб билан бойиди. Шуниси диққатга сазоворки бу китобларни лондонлик китобсеварлар самарқандликларга туҳфа этишди. Бу Англия пойтахтида ўтаётган «Россия ва собиқ иттифоқ республикаларига — миллионта китоб» хайрия марафонининг дастлабки ҳадясидир.

ҲАМДЎСТЛИКДА

⊙ Кеча Озарбайжон биринчи бор ўзининг миллий уйғониш кунини байрам қилди. Озодлик майдонида маъмурлар ва мухолифлар ана шу шонли санага бағишланган қўшма митингни ўтказдилар. Озарбайжон Президенти Абулфаз Элчибей миллий телевидение орқали сўзга чиқиб барча кучларни мустақил ва демократик Озарбайжонни қуриш ғояси атрофига бирлашишга даъват этди.

⊙ Россия ва Чечен қўшинларини бир-биридан ажратиш бошланди. Кеча бу ерга Чечен, Ингушетия ва Россия ҳарбийлари етиб келдилар. Улар аралаш комиссия таркибида иш олиб борадилар.

⊙ Кеча Россия Президенти Борис Ельциннинг ҳудудий маъмуриятларнинг раҳбарлари билан учрашуви бўлиб ўтди. Унда халқ депутатларининг бўлажак съездига тайёргарлик, иқтисодий ислоҳотнинг бориши ва танглиқдан чиқишнинг йўллари, 1993 йилги давлат сармоясини шакллантиришга оид масалалар муҳокама қилинди.

⊙ Украина парламенти оммавий ахборотнинг матбаа воситалари тўғрисида қонун қабул қилди.

⊙ Келгуси йилдан бошлаб Минскда сув қандай сарфланаётганлигини ҳисоб-китоб қиладиган жиҳозлар аввал шаҳардаги янги ва таъмирдан чиқарилган уйларда, кейин эса бошқа уйларда жорий этилади.

ХОРИЖДА

⊙ Бугун Россия Президенти Борис Ельциннинг Жанубий Кореяга расмий ташрифи бошланади.

⊙ Франция Россия билан космос соҳасидаги ҳамкорликни янада кенг йўлга қўйишга қарор қилди.

⊙ Латвияда декабрь ойида бутун саноат тўхтайди деб баёнот беришди корхоналарнинг раҳбарлари.

⊙ Вильнюс мэрияси шаҳар транспортидан фойдаланганлик учун тўланадиган кира ҳақи оширилишини маълум қилди. 1 декабрдан бошлаб автобус ёки троллейбусга бир марта тушиш 6 талондан 8 талонгача ошадиган бўлди.

МОСКВАДА ЎЗБЕКИСТОН МЕҲМОНХОНАСИ

● Ўзбекистон Республикасининг Россия Федерациясида салкам тўрт ойдан бери фаолият кўрсатаётган элчихонаси қошида 150 ўринли замонавий меҳмонхона ишга туширилди.

«Энди хизмат юзасидан Москвага келадиган ҳар бир ўзбекистонлик аввалгидек, қаердан жой оламан, деган муаммо хусусида бош қотирмайдиган бўлди», — деди МДҲ ҳукуматларининг раҳбарлари йиғилишида иштирок этиш учун Москвага келган Ўзбекистон Республикаси Бош вазири А. Муталов меҳмонхонанинг тантанали очилиш маросимида сўзга чиқиб.

Маросимда Ўзбекистон Республикасининг Россия Федерациясидаги элчиси Юсуф Абдуллаев ва бошқа расмий кишилар иштирок этдилар.

(ЎзА).

РЕЖА ОРТИҒИ БИЛАН

ИЖАРАДАГИ Тошкент тўқимачилик ва ип-газлама ишлаб чиқариш бирлашмаси учинчи чорак режасини ортиғи билан бажарди. Йигирув бўйича режа 102.2, тўқув бўйича 100.2, пардозлаш ва ип ишлаб чиқариш 100 фоизга адо этилди.

Ўтган йилнинг учинчи чорагига нисбатан йигирувчилар режага қўшимча равишда 78,4 тонна калава ишлаб чиқардилар. Бу 29,8 фоиз юқори демакдир.

Пардозлаш фабрикаси 20,7 минг метр тайёр мато ва ип ишлаб чиқарувчилар эса 35,2 минг дона ғалтак ип қўшимча тайёрладилар. Корхонанинг асосий тўқув фабрикалари чорак давомида режага қўшимча равишда 63,7 минг метр хом сурп етказиб бердилар.

Толиб НУРМУҲАМЕДОВ.

Республикамизда мустақил Ўзбекистоннинг Конституцияси лойиҳаси кенг жамоатчилик томонидан қизғин муҳокама қилинмоқда. Бу ҳужжат ҳақида дастлабки таассурот шундан иборатки, лойиҳа-ҳужжатни тайёрлашда кўп меҳнат сарфланган. Бундай фикр кўпгина жамоалар ва фуқаролардан тушаётган таклиф хатларидан кўриниб турибди. Энг муҳими республикамиз кенг жамоатчилиги бу ҳужжатни жуда катта масъулият ҳисси билан муҳокама қилмоқда. Яқинда худди шундай муҳокама Тошкент Давлат университети қошидаги ижтимоий-гуманитар фанлар ўқитувчиларининг малакасини ошириш институтида ҳам бўлиб ўтди.

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси лойиҳаси — умумхалқ муҳокамасида

АНИҚ ВА ЛЎНДА ТАКЛИФЛАР

Конституцияга бағишланган давра суҳбатини институтнинг Ўзбекистон сиёсий тарихи кафедраси мудири, тарих фанлари доктори, профессор Карим Норматов олиб борди. Шуни алоҳида таъкидлаб ўтиш жоизки, давра суҳбати аниқ фикрларга бой ва сермазмун ўтди.

● **Т. МАЖИДОВА, тарих фанлари номзоди, доцент, курс тингловчиси:**

— Бу ҳужжат жаҳон миқёсида синовдан ўтган кўплаб конституцияларни ўрганиб, бизнинг ҳаётимизга мослаштирилгани кўриниб турибди. Ўзбекистон кўп миллатли мамлакат, шундай бўлгач миллий масала тўғрисидаги қонун ҳам Конституцияда ўз аксини топиши керак, деб ўйлайман.

● **А. ПОРТНЯГИНА, тарих фанлари номзоди, доцент, курс тингловчиси:**

— Менимча, бу ҳужжат мукаммалиги ва ҳаётийлиги билан олдинги шу мазмундаги қабул қилинган ҳужжатлардан фарқ қилади. 4-моддадаги тил тўғрисидаги Қонунни тўлиқ қўллаб-қувватлаган ҳолда бошқа тилларнинг ҳам аҳамиятини сақлаб қолишга эътибор бериш керак, деб ўйлайман.

● **Э. СУЛАЙМОНОВ, тарих фанлари номзоди, доцент, курс тингловчиси:**

— Конституция лойиҳасида Ўзбекистоннинг жаҳон тараққиётига кириб бориш йўллари аниқ қилиб кўрсатилган. Аммо инсоният томонидан босиб ўтилган, синалган йўл эътибордан четда қолмаслиги керак. Масалан, Ўзбекистонда техника, тиббиёт, қишлоқ хўжалиги соҳасидаги эришилган ютуқларда рус тилининг аҳамиятини унутмаслигимиз керак. Шунинг учун мен таклиф қилар эдимки, ўзбек тилига давлат мақомининг берилиши ҳаётий заруратдир. Шундай экан, рус тилида сўзлашувчи аҳолига нисбатан давлат тилини тезроқ ва мукаммалроқ ўргатишга шароит яратиш керак.

● **А. РЕУКА, тарих фанлари номзоди, Ўзбекистон сиёсий тарихи кафедрасининг доценти:**

— Конституция лойиҳасининг ҳеч қандай мафкура таъсирига берилмаганлиги айни муддао бўлган. Шунингдек, лойиҳада «Жамият ва шахс» бўлимида жамиятнинг иқтисодий негизларига тўхталиб ўтган. Шу бўлимда мамлакатнинг иқтисодий ресурсларини, унинг атроф-муҳитни авайлаб-асраш республиканинг ҳар бир фуқароси учун муқаддас бурч эканлиги уқтирилиб, Конституцияга киритилишини таклиф этаман.

● **Г. РАҲМАТУЛЛАЕВА, тарих фанлари номзоди, доцент, курс тингловчиси:**

— Конституция лойиҳасида «Оила» деган махсус боб бўлиб, унда «Оила жамиятнинг асосий негизидир» деб ёзилган. Менимча оиланинг негизи хотин-қизларнинг жамиятда тутган ўрни билан чамбарчас боғлиқ. Шундай экан, Конституцияда албатта хотин-қизларнинг жамиятдаги ўрни ўз аксини топиши керак.

● **М. ТЛЕУМУРОДОВ, профессор, курс тингловчиси:**

— Менда ҳужжат лойиҳаси бўйича аниқ икки таклиф бор.

«Орол денгизи ва унинг атроф-муҳитини яхшилашга интилиш», деган жумла ҳам Конституцияда ўз аксини топиши керак.

● **Х. ТУРАЕВ, тарих фанлари номзоди, доцент, курс тингловчиси:**

— Конституция лойиҳасида президентлик бошқаруви ва президентнинг ҳақ-ҳуқуқлари тўғрисида ҳам батафсил фикр юритилган. Мен 92-модданинг 12 банди қуйидагича, яъни **«Президент вилоят, шаҳар ва туман ҳокимларини маҳаллий ва олий мажлислар муҳокамасига тавсия этади»** — деб бошланишини таклиф қиламан.

● **Н. ҚУВВАТОВ, ўқитувчи, курс тингловчиси.**

— Бугунги давра суҳбатида Конституция лойиҳаси бўйича турли хил фикрлар ва қарашлар билдирилди. Ҳақиқатан ҳам бу ҳужжат лойиҳасининг мукаммаллиги ҳақида иккиланиш бўлиши мумкин эмас. Мен ҳам давлат тили тўғрисидаги ва уни ҳаётимизга янада самаралироқ тадбиқ этиш ҳақидаги таклифларга қўшиламан. Биз, ўзбек тилини ҳеч қандай чақириқларсиз, шиорларсиз мамлакатимизнинг ҳақиқий давлат тилига айлантиришга эришмоғимиз лозим.

● **К. НОРМАТОВ, тарих фанлари доктори, профессор малака ошириш институтининг «Ўзбекистон сиёсий тарихи» кафедраси мудири:**

— Бугунги Конституциямиз лойиҳасига бағишланган давра суҳбатида бу ҳужжатга оид жуда муҳим таклифлар билдирилди. Бу бизнинг жамиятимиз келажаги учун фаол ҳаётий муносабатда бўлаётганимизни кўрсатиб турибди. Мен ҳам юқорида билдирилган таклифларни тўлиқ қўллаб-қувватлаган ҳолда қуйидагиларни билдирмоқчи эдим. Менимча, Ўзбекистонда 100 дан ортиқ миллат вакиллари истиқомат қилганини ҳисобга олиб миллий масала хусусида махсус бўлим киритилса, давлат тилини ривожлантириш билан биргаликда жамиятдаги бошқа тилларнинг ҳам ўрнини муносиб белгиласа бу ҳужжат, лойиҳаси янада тўлақонлироқ чиққан бўлур эди. Биз, ижтимоий-гуманитар фанлари олимларининг вазифаси ҳужжат лойиҳасида илгари сурилган фикрларни талабалар жамоаларига, кенг халқ оммасига етказиш учун тинмай изланишимиз ва меҳнат қилишимиз керак бўлади, деб ҳисоблайман.

Самад ТЎРАЕВ ёзиб олди.

Тошкент заргарлик буюмлари заводида ўз ишининг усталари кўплаб топилади. Шулардан бири қарийб 27 йилдан бери самарали меҳнат қилиб келаётган Шавкат Сайдуллаевдир. У шу йиллар мобайнида заргарлик буюмларига ишлов беришни мукаммал эгаллаб олди.

Минг бир касб

«ОЛТИН СЕМУРҒ» ҚАНДАЙ ЯРАТИЛГАН?

ЯҚИНДАГИНА Тошкентда бўлиб ўтган Осиё, Африка ва Лотин Америкаси мамлакатлари Халқаро кинофестивалининг таассуротлари ҳали дилларни тарк этганича йўқ. [illegible] «Олтин семурғ» [illegible]

[illegible] Тошкент заргарлик заводи [illegible] «Миконд» заводи [illegible]

— 1961 йил Тошкент шаҳрида туғилганман, — [illegible] Санкт-Петербург (собиқ Ленинград) [illegible] «Красный май» [illegible]

Мана ҳозир беш йилдирки, «Миконд» заводида ижод қилиб келяпман. [illegible]

[illegible] бўлсада, барибир жорий йил мен учун анча самарали бўлди, деб ҳисоблайман. Айниқса, Ўзбекистон футбол федерацияси [illegible]

Энди икки оғиз «Олтин семурғ» ҳақида гапирсам. [illegible]

Нарзулла ҲАМРОЕВ.

Фан ва техника янгиликлари

ТЕЛЕФОННИНГ БЕМИННАТ ХИЗМАТЛАРИ

АМЕРИКАЛИКЛАРНИНГ автомобилларида телефон бўлиши янгилик эмас. Лекин бундан ўн йил бурун бу телефонни ўрнатишга фақат тижоратчилар, йирик ширкат бошлиқлари ва машҳур артистларнинггина қурби етар эди. 1991 йилда бу телефонларнинг «Селена» деб аталганидан 7 миллионтаси ишлатилган.

Саноат соҳасида мутахассис кишиларнинг айтишларича, нархи пасайган сари телефонлардан фойдаланувчиларнинг сони ҳам кўпаймоқда. 1988 йилда бундай телефон 1 минг доллар турарди. [illegible] Бу ҳам янгилик эмас. «Бекл телефон» ширкати 30 йил бурун [illegible] Чикаго, Нью-Йорк ва Вашингтонда [illegible]

Мутахассислар келажакда компьютер, телевизор, телефон ва бошқа алоқа воситалари [illegible] «Фёст» [illegible] Корея, Буюк Британия, Германия ва Японияда [illegible]

Масалан, агар бир киши [illegible]

Шунингдек, бир шахс телефонда сўзлаганда [illegible]

Бу технология ҳам Айдахо штатининг [illegible]

(«Савдо», «Америка овози» радиостанцияси эшиттиришлари асосида).

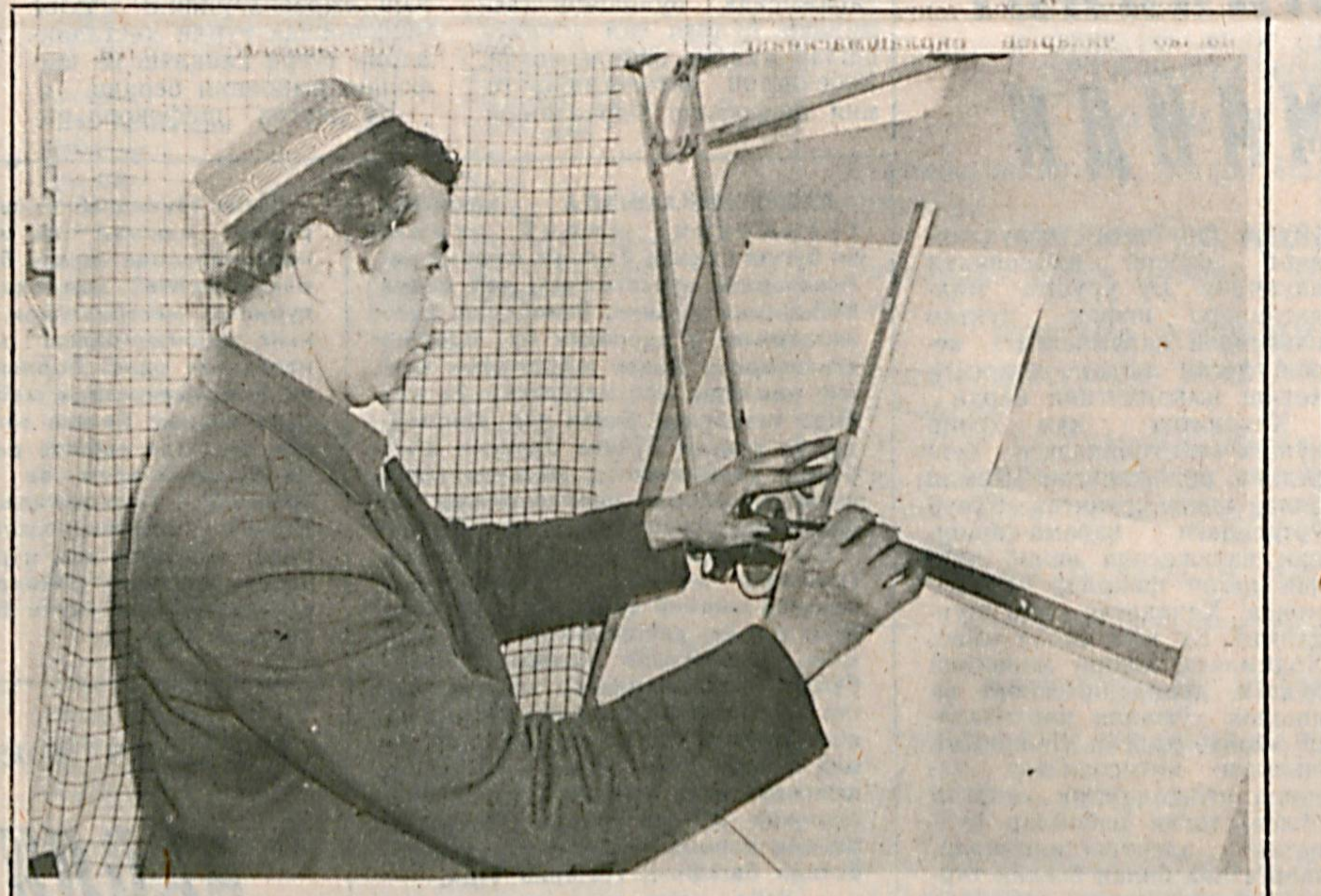

Абдужаббор Қосимов бир неча йилдан бери шаҳримиздаги «Орзу» чарматторлик ишлаб чиқариш бирлашмасида сидқидилдан меҳнат қилиб келади. У корхонадаги ўзининг конструкторлик фаолияти давомида кўплаб изланишлар олиб борди, янгиликларни ишлаб чиқаришга жорий этди.

СУРАТДА: Абдужаббор Қосимов иш устида.

Андрей Пишненко суратлари.

Бозор иқтисодиёти ва ҳаёт

ПОЙАБЗАЛ СЕРОБ БЎЛАДИМИ?

БУ корхона ҳақида кўп марта ёзилган. Унинг маҳсулотлари танқислиги хусусидаги гап ҳам янгилик эмас. Хўш, қишли-қировли кунларда кийишга мўлжалланган пойабзаллар тайёрлаш қай аҳволда? Шу масалага ойдинлик киритиш мақсадида 1-пойабзал ишлаб чиқариш бирлашмасида бўлдик.

Корхона цехларини кезиб бу ерда юксак унум билан иш бораётганлигига ишонч ҳосил қилдик. Қуйидаги рақамлар ҳам бу фикримизнинг тўғрилигини билдириб турибди. Бирлашмада кунига ўртача 24 минг жуфт пойабзал тайёрланмоқда. Ўн ойлик кўрсаткич 124 миллион 896 сўмга ошириб бажарилди. Яъни режадаги 484 миллион 200 минг сўмлик ўрнига 575 миллион 800 минг сўмликдан ортиқ маҳсулот ишлаб чиқарилган. Агар бирлашмада биргина сентябрь ойида 76 миллион сўмлик пойабзал тайёрланган бўлса октябрь ойидаги бу кўрсаткич 94 миллион сўмга етган.

— Ноябрь ойида ушбу рақамнинг янада ошиши кўзда тутилмоқда, — дейди корхона бош муҳандиси Илҳом Узоқов.

Албатта шу ўринда йўл-йўлакай бирлашма ой сайин нима ҳисобига ишлаб чиқаришни оширмоқда, деган савол туғилиши табиий. Ҳеч иккиланмай айтиш мумкинки, бунинг ҳаммасига сўнгги йилларда корхонада техника тараққиётига кенг ўрин берилганлиги сабаб бўлди. Бу янгиликлар биринчи навбатда бирлашма цехларида Германиядан келтирилган «Десма» ва Австриянинг «ЛИМ» дастгоҳларининг ўрнатилишида кўринади. Шу туфайли корхонада ишлаб чиқариш ҳажми тахминан икки баробарга ортди. Агар «Десма» билан бир сменада 700 жуфт пойабзал тайёрланаётган бўлса, иккита «ЛИМ» билан 1400 жуфт оёқ кийим ишлаб чиқариляпти.

— Лекин уларга лозим бўлган эҳтиёт қисмларни тополмай баъзи вақтларда танг аҳволга тушиб қоляпмиз, — дейди бош муҳандис. — Бунинг устига шартномачилардан олаётган маҳсулотларимизнинг нархи ҳам тобора кўтарилиб бормоқда. Бир мисол. Агар бундан бир йил муқаддам Армавирдан оладиган битта қолипнинг нархи 3 сўм баҳо билан бизга етиб келган бўлса, ҳозир бу миқдор минг сўмга чиқиб кетди. Ана энди қолган маҳсулотлар бизга қанчалик қимматга тушаётганлигини ўзингиз ҳисоблаб олаверинг. Литва, Латвия, Россиянинг Иваново, Черногорск ва Украинанинг Киев шаҳарларидан келаётган буюмлар ҳам «тилла» баҳосига тушяпти. Шунга яраша маҳсулотларимизнинг нархини оширишимизга тўғри келмоқда. Бунинг эвазига эса меҳнаткашларнинг ҳақли таъналарини эшитяпмиз.

Бугунги кунда корхонада 2700 киши меҳнат қилади. Уларни етарли маош билан таъминлаш маъмуриятнинг диққат марказида. Ҳозирги бозор иқтисодиёти шароитлари корхона раҳбариятини ишчиларни ҳар томонлама ижтимоий ҳимоялаш ҳақида ғамхўрлик қилишга ундамоқда. Агар ишчи биринчи навбатда моддий жиҳатдан манфаатдор бўлмас экан унинг меҳнатида унум бўлмайди. Бирлашма маҳсулотлари таннархининг ошиб бораётганлигининг иккинчи томони мана шу масала билан боғлиқ.

Қачонки тайёрланган бирон бир буюм дўкон пештахталарида туриб қолмасагина корхона кўплаб фойда кўриши ва шу йўл билан қисман ўз таъминотини яхшилаб олиши тажрибада исботланган. Бунга амал қилган пойабзалчилар янги-янги турдаги оёқ кийимлар ишлаб чиқаришни йўлга қўйишмоқда. Ҳозир бирлашмада умумий ҳисобда 78 хил буюм тайёрланмоқда.

Корхонанинг 3-моделлар цехидаги маҳсулотларни кўриб ҳайратда қолдик. Бири-биридан чиройли, пишиқ-пухта пойабзаллар. Уларнинг бежирим ва қулайлигини айтмайсизми? Очиғи яқин ўртада Тошкентдек шаҳри азимнинг биронта дўконида бунақа оёқ кийимларни учратганимизча йўқ. Балки улар эндигина ишлаб чиқаришга жорий этилгандир? Бу саволимизга цех бошлиғи Илҳом Тўлаганов қуйидагича жавоб берди.

— Бу маҳсулотларни тика бошлаганимизга анча бўлди. Ой сайин улар дўконларга етарли миқдорда чиқарилади.

Хулоса битта. Харидоргир маҳсулот пештахтада турмайди.

— Бизнинг 75 кишилик жамоамиз бир сменада ўртача 250 жуфт пойабзал тайёрлаб беради, — дейди сўзини давом эттириб Илҳом Тўлаганов. — Улар асосан эркаклар ва аёлларнинг қишки мавсумга мўлжалланган ботинка ва этикларидир.

Цех янгиликлари билан қизиқдик. Германиянинг «Пагаф» тикув машинаси диққатимизни ўзига тортди. Шундай ускунадан бир йўла олтитаси ишлаб чиқаришга жорий этилибди.

— Бу қурилмаларнинг ўзимизникидан нима фарқи бор, — сўраймиз ишчилардан.

— Ер билан осмонча, — дейишади улар. — Бу техникалар билан пойабзалнинг энг нозик жойларини тикиш мумкин. Кейин шу машиналардан чиққан маҳсулотларнинг пардози ҳам жойида бўлади. Ҳар қандай харидор уни биринчи навбатда сотиб олишга ҳаракат қилади.

Жамоанинг илғорлари ҳақида гап борганда кўпчилик Комил Тожиев, Қобил Умарқораев, Шуҳрат Дўстмуҳамедов, Қумри Аҳророва, Озода Каримоваларнинг номларини тилга олишди.

Бирлашманинг қолган ўнта асосий ишлаб чиқариш цехларида ҳам худди шундай қайноқ меҳнат жараёни ҳукм сурмоқда. Хўш, шундай экан ҳамшаҳарларимизнинг пойабзал танқислигидан нолишларига асос борми?

— Бор, — дея жавоб беради бу саволга бирлашма бош директори вазифасини бажарувчи Саидкарим Хўжаев. — Биринчидан, ҳозир дўконларда чет эл пойабзаллари анқонинг уруғи бўлиб қолган. Улар саноқли миқдорда шаҳримизга келяпти. Харидор ҳозир ўзимизники бўлса ҳам сифатли оёқ кийимга муҳтож. Устига устак мижозлар ортган сари бирлашма маҳсулотлари қўлдан қўлга ўтиб бормоқда. Танқислик иллатини худди мана шу жойдан қидирмоқ керак. Ишончим комилки, агар ўртага чайқовчилик аралашмаса дўкон пештахталаридан бирлашмамиз ишчилари томонидан тайёрланган ранг-баранг қишки пойабзалларни бемалол харид қилиш мумкин бўлади.

Маҳмуд КОМИЛЖОНОВ.

ДАСТУРЛАРНИНГ ПУЛЛИК ТАНЛОВИ

КЕЙИНГИ вақтларда таълимни компьютерлар балан ҳамоҳанг олиб бориш замон талаби бўлиб қолди. Ҳозир республика ўрта мактабларида 2500 та «Правец-80», 400 та «Корвет», 100 та «Ай-би-эм» ва шунга ўхшаш бир нечта компьютер синфлари фаолият кўрсатмоқда. Бироқ мактабларни техника билан қуроллантиришнинг ўзи бу соҳа ривожини таъминламайди. Зеро, машиналарнинг дастурий таъминоти ҳам жуда пухта бўлиши лозим. Дастурий таъминотга компьютерларни бошқа фанларга қўллаш, тест-синовларини ташкил этишга доир ишланмалар ва бошқа кенг қамровли тушунчаларни киритиш мумкин. Илғор ривожланган давлатларда ЭҲМларнинг қудрати шу билан баҳоланади. Очиғини айтганда, республика мактабларида ҳали ҳам дастурлар етишмай турибди. Дастурсиз компьютерлар қуруқ савлат бўлиб қолаверади. Буни эътиборга олган Ўзбекистон Республикаси халқ таълими вазирлиги энг яхши дастурлар учун пуллик кўрик-танлов эълон қилган эди. Кўрик вилоят, шаҳар босқичларида ўтказиб, ғолиблар яқинда нуфузли ҳакамлар ҳайъати томонидан аниқланди. Низомий номидаги Тошкент педагогика институти томонидан тавсия қилинган Қурбонбоевларнинг «Правец—8А» учун дастури, Наманган вилояти, Тўрақўрғон районидаги 20-мактаб ўқитувчиси Исломжон Аминов юборган «Тестлар, билимни текширишга ёрдам берувчи дастур», тошкентлик муҳандислар Ш. Ҳасанов, К. Толиповларнинг «Ай-би-эм» машинаси учун «Ўқув дастурларини тузиш муҳаррири» биринчи ўринга лойиқ деб топилиб, ҳар учала иш республика мактабларига тарқатиш ҳуқуқини олди.

Республика янги ахборот технология маркази томонидан тавсия қилинган «Турон» ўқув дастурлар мажмуаси», Жиззах вилоят, Бахмал районидаги 11-мактаб ўқитувчиси Бурхон Мелибоевнинг Ямаха компьютерлари учун «Алгебра ва анализ асосларига доир иши, Тошкент вилояти, Чирчиқ шаҳридаги 11-мактаб ўқитувчилари Х. Абдураҳмонов ва С. Цойнинг «Математика» дастурлари иккинчи ўринни олди. Шунингдек, Тошкент шаҳар, Сергели районидаги 2-мактаб ўқитувчиси . Какшаровнинг «Физика», Самарқанд вилояти, Пастдарғом районидаги 33-мактаб ўқитувчиси Отамуродовнинг Корвет машиналари учун «Информатика» дастурлари, Жиззах вилояти, Зарбдор районидаги 9-мактаб ўқитувчиси Умаровнинг «Кўргазмали дастурлар мажмуаси» ишлари учинчи ўринга лойиқ кўрилди. Ғолиб ишлар вазирлик томонидан пул мукофоти билан тақдирланди.

Кўриниб турибдики, компьютерларга тайёрланган дастурлар мактаб фаолиятини кенг қамраб олган. Ўқитишда янги технологиянинг жуда зарурлигини ҳисобга олиб, келгусида бундай кўрик-танловларни анъанавий ва ҳамма учун очиқ ўтказиш мўлжалланмоқда.

Бахтиёр КАРИМОВ.

Келажагимиз — мактабда

ЖИДДИЙ ЭЪТИБОР ЗАРУР

СЎНГГИ пайтда мактабларда она тили ва адабиёти дарсларини ўқитиш савияси анча пасайиб кетганди. Бу эса ўз навбатида болаларнинг билим олишга бўлган иштиёқининг сусайишига олиб келди. Эндиликда болаларимизнинг ғализ иборалар билан гаплашадиган бўлишларига ва ўқишдан кўнгиллари қолишига биз, ўқитувчилар ҳам сабабчи эканлигимиз ойдек равшан бўлиб қолди. Йўл қўйган хатомиздан бири, ўқувчи йиллик дастурни ўзлаштирган-ўзлаштирмаганидан қатъий назар, синфдан синфга ўтказилаверди.

Сир эмас, мактабларда 70—80 фоиз ўқувчи қўшимча адабиёт у ёқда турсин, дарсликдаги материалларни тўлиқ ўқимайди. Худди шунинг ўзи тил ва адабиёт дарсларини ўқитиш жуда ночорлигидан далолат беради. Шуниси ачинарлики, мактабда ўн йил ўқиб, исми шарифини тўғри ёзолмайдиган болалар кўплаб учрайди.

Яқинда бўлиб ўтган республика ижодкор ўқитувчиларининг кенгашида шу масалалар алоҳида тилга олинди. Ўзбекистон Республикаси халқ таълими вазири Жўра Йўлдошев ўз маърузасида она тили ва адабиёти дарсларининг самарадорлигини ошириш лозимлигини таъкидлади. Ўқувчиларнинг саводхонлигини яхшилаш, фақатгина тил ва адабиёти ўқитувчиларининг вазифаси бўлиб қолмай, шу билан бир қаторда бошқа фанлар, жумладан физика, биология, тарих ўқитувчиларининг ҳам бурчи эканлиги алоҳида қайд этилди.

Мен ижодкор ўқитувчилар кенгашининг иштирокчиси сифатида вазиримизнинг фикр-мулоҳазаларини қўллаб-қувватлайман. Шу ўринда бир таклиф киритмоқчиман. Мактабларда дарс бошлашдан олдин ўқувчилар ўртасида 4—5 дақиқа тез ўқиш баҳсини ташкил этсак. Ўйлайманки, бу ўз маҳсулини беради. Болаларни адабиёт дарсларида намунали ўқиш, ёд олиш ва ҳар бир сўзни маъно жиҳатдан таҳлил қилишга ўргатсак, уларнинг фанга бўлган қизиқиши ва оғзаки нутқини яхшилашга эришамиз.

Кези келганда шуни ҳам таъкидлаш зарурки, адабиёт фани бўйича ҳали ҳам мукаммал, намунавий дарсликка эга эмасмиз. Айниқса, 9—11-синфларда сабоқлар ҳамон дарсликсиз ўтиляпти. Табиийки, бу ўқувчиларнинг уйда мустақил шуғулланишларига имкон бермаётир.

Юқоридаги мулоҳазалар Ўзбекистон Республикаси халқ таълими вазирлиги ташаббуси билан ўтказилган, республика ижодкор ўқитувчиларининг кўрик-танлови пайтида туғилган эди. Ўйлайманки, бундан кейин мактабларда она тили ва адабиёти фанларининг ўқитилишига жиддий эътибор қаратилади.

Қидирбой ТЎЛАБОЕВ,
Ҳамза район 230-мактаб ўқитувчиси.

Кенгашлар фаолиятидан

«ИТТИФОҚ»ДАГИ АҲИЛЛИК

Маълумки «Назокат» саҳифасининг ҳар бир сонида энг фаол хотин-қизлар кенгашлари фаолияти билан яқиндан таништириб бораяпмиз. Бугунги суҳбатимиз Сергели районидаги «Иттифоқ» маҳалласида олиб борилаётган ишлар ҳақида. Хотин-қизлар кенгаши раиси Турсуной Комилжоновнинг сўзларига қулоқ солайлик.

— Одатда ном қўйилганда «Исми-жисмига монанд бўлсин» деб ният қилишади. Маҳалламизга «Иттифоқ» номи берилганда ҳаммамиз унинг келажагига умид боғлаганмиз. [illegible]

Маҳалламиз кўп қаватли уйлардан таркиб топган бўлиб бундан ўн тўрт йил муқаддам ташкил этилган. Шу вақтдан бўён хотин-қизлар билан иш олиб борилади. Ҳудудимизда 14 минг аҳоли яшайди. Жамоамиз аҳил ва иноқмиз. Ишлар бамаслаҳат олиб борилади. Бунда, албатта маҳалла комитетининг раиси Носирхон Зуҳуров ва фаолларнинг қўшаётган ҳиссаси каттадир. Кенгаш аъзолари аввало ўз саъй-ҳаракатларини оилалар тотувлигини таъминлашга қаратганлар. Шу боисдан бўлса керак бизда ажралишлар жуда кам. Қувончлиси шундаки, кейинги пайтда маҳалладошларимиз ўз жамоалари обрўйи учун курашадиган бўлиб қолишди. Кексаю ёшлар маҳалла шаънини ўз оиласи шаъни деб тушуниб етишмоқда. Бундан биз фахрланамиз.

— Маҳаллага ташриф буюрганимизда кўпчилик кенгаш оилаларни ҳамжиҳатлигини таъминлаяпти, деб таъкидлашди. Бунга қандай эришаяпсизлар?

— Кўпчиликни ўн бармоқнинг барчаси ҳар хил бўлгани каби оилаларнинг ҳам ўзига хос хусусияти бор. Шуни эътиборга олган ҳолда иш тутаяпмиз. Болалар тарбиясига бутун эътиборни қаратиб 6-мактабнинг муаллимлари жамоаси билан ҳамкорлик қилаяпмиз. Айниқса хулқи ёмон болаларга алоҳида эътибор берилаяпти.

— Хайрия — савоб йўлида қандай ишлар амалга оширилмоқда?

— Менимча, савобли иш қилмаган ўзбек хонадони топилмаса керак. Ёлғиз ва бетоб кишилар ҳолидан хабар олиш доимо эътиборимизда. Маҳаллада ўтказилган хайрия тўйи барчанинг ёдида бир умрга қолган бўлса керак. Биз ёлғиз оналарнинг ўғлини ўзимиз бош бўлиб уйлантирдик. Ажойиб тўй бўлдики, асти қўяверасиз.

— Маҳаллада амалга оширилаётган тадбирлар ҳақида ҳам икки оғиз сўз гапирсангиз.

— Ўтган йили маҳалламиз кенг ва шинам гузар-чойхонаси фойдаланишга топширилди. Бу ерда «Чевар келинчак» кўригининг очдик. Унда хотин-қизларга бичиш-тикиш ўргатилиб, зарур маслаҳатлар бериб борилаяпти. Яқин келажакда эса «Пазанда» тўгараги иш бошлайди. Тўгаракда бизнинг ёшлардан кекса аёллар синаб кўрилади. Шунингдек, улар мустақил турмушга тайёрланади.

Илгари ҳам қилинишн лозим бўлган вазифалар кўпрок гўллар ва бошқа йиғинларда муҳокама қилинарди. Кейинги вақтда бу усулдан воз кечиб маҳалладаги баҳс-мунозараларда иштирок этишларига жалб қилдик. Яқингинада Тошкент шаҳар хотин-қизлар комитети билан биргаликда «Бахт кулбамизда» деб номланган бадиий кеча ўтказилди. Унда маҳалламизнинг барча аҳли — оилаларимиз, кенгаш ва қизлар иштирок этишди. Мумтоз шоира Нодирабегимнинг 200 йиллигига бағишланган адабий мусиқий тадбир ҳам жуда қизиқарли ўтди.

Тўйларни ихчамлаштириш, сарф-харажатларни имкони борича камайтириш ҳам диққат-эътиборимизда. Бундай вазифаларни бажаришда бизга район хотин-қизлар кенгашининг раиси Дилшода Абдуллаева яқиндан кўмаклашмоқда.

Суҳбатдош Гулзода АБДУЛЛА қизи.

Фанимиз фидойилари

Баркамоллик тимсоли

ИНСОН умрининг маъноси... Кимдир яхши ҳаёт кечириш тириклигининг енгил, сармояли томонини топа олишда деб тушунади ва бу фикрга барчани ишонтиришга келади. Бошқалар эса яшашни ўзгача тасаввур қиладилар. Орамизда шундай кишилар борки, улар ўзларини жуда оддий тутишади. [illegible] Қалбларига бутун оламнинг тинчи, ўз хонадонининг файзи, ишхонадаги турли-туман ташвишлар юки сиғдира олади.

Шундайлардан бири Шоҳида Абдураҳмоновадир. Тошкент тўқимачилик ва енгил саноати институтида ўз аёлни кўпчилик «опа» дейишади. Бунинг боиси бор, албатта. Мазкур институтни имтиёзли диплом билан тугатган Шоҳида опа кимё соҳасидаги изланишларга тез киришиб кетди. Олима «Полиакрилнитрил толаларини юқори ҳарорат ва тузлар таъсиридаги структура ўзгаришига кўра унинг хоссаларига таъсири» мавзусини ўз тадқиқоти учун асос қилиб олди. Кўп вақтини Навоий шаҳридаги нитрон толалар заводи ҳамда Москвадаги корхоналарда ўтказди. Ниҳоят номзодлик, кейинчалик докторлик диссертациясини муваффақият билан ёқлади.

Олимани бундай қувончли ютуқ билан табриклаганимизда унинг кўзларида ёш кўрдим. Бундай шу кунларга етишиш қанчалик машаққатли бўлганини англаш қийин эмас эди. [illegible]

— Биласизми, — деди у кулимсираб, — мен дунёни яхшилик ва поклик қутқаришига ишонаман. Албатта ишларнинг юришиб кетиши ҳар бир кишининг ўз эътиқодига боғлиқ. Мен доимо эрта тонгда барча кишиларга ҳамда фарзандларимга тинчлик-тотувлик, эзгуликлар тилар эканман, бундан енгил тортаман. 90 ёшдан ортиқ умр кўрган қайнонам ҳаётимда доим ҳамроҳим. Турмуш ўртоғимнинг меҳр-муҳаббати ҳам ҳамма жиҳатдан бекамукўст бўлишимда катта аҳамиятга эга бўляпти.

Насиба ОЧИЛОВА.

Тикувчиликнинг ҳам ўзига яраша сир-асрори бор. Аввало бу касб эгасидан юксак масъулият ва сабр-тоқатни талаб этади. Мана шу машаққатларга чидаган чеваргина мижозларни хурсанд қила олиши, улар дидига мос либослар тика олиши мумкин. «Қизил тонг» тикувчилик ишлаб чиқариш бирлашмасининг ишчиси Маҳсума Эргашева ўз касбига ихлос қўйган ана шундай чеварлардан. Шунинг учун ҳам бу тикувчи томонидан тайёрланадиган маҳсулотлар сифатлилиги билан ажралиб туради.

СУРАТДА: Маҳсума Эргашева.

Холмат Мирзакаримов сурати.

Шахсий фикр

ЖАСУР ФАРҲОДЛАРИМИЗ ҚАНИ?

ҚИЗЛАР... Одоби, иффати билан Отабекни ўзига мафтун этган Кумушбибилар қани? Бобомиз Алишер Навоий достонларида улуғланган Лайлилар, Ширинлар-чи? Ўйлаб ўзимга столмайман. [illegible]

[illegible]

Шулар ҳақида ўйласам кўз олдимда улуғ шоиримиз Навоийнинг сиймоси гавдаланади. «Қизим, менинг вафодор Қайсларим қани? Мардликлари ҳақида достонлар ёзган Фарҳодларга не бўлди? Атрофимда Ширин ва Лайлиларим, менинг лобар қизларим далаларда ер чопаяпти, бинолар бунёд этмоқдалар. Бундай ҳолга қандай чидай бўлур...».

Мачланинг ҳазрат, дегим келади. Сиз мадҳ этган замонлар яна келишига ишончим комил. Республикамизда хайрли ўзгаришлар, маънавиятимиз ва қадриятларимизнинг тикланиб бораётгани шундан далолат бермоқда.

Дилдора ОРИПОВА.

Сиз балоғат ёшидасиз

САВРИ АЯНИНГ НАБИРАСИГА АЙТГАНЛАРИ

ҚИЗИМ, ҳадемай оила қурасан, рўзғор ташвишлари бошингга тушади. Шунинг учун сўзларимни яхшилаб қулоғингга қуйиб ол. Менга ўхшаш кексаларнинг тажрибасига суянсанг, асло ютқазмайсан.

Болагинам, энди сен балоғат ёшидасан, ён-атрофингдаги одамлар юриш-туришинг, одобинг, зийраклигингни кузатишади. Ақлли, тенгдошларингга ўрнак бўлсанг «Сенга тарбия берган ота-онангга балли», дейишади.

Эрталаб доимо вақтли туришга одатлан. Юз-қўлингни ювгач, дарҳол кўча эшикни очсанг, уйга фаришталар киради, дейишади. Кўча томон ва ҳовлини супуриб-сидириш ҳам сенинг зиммангда. Ҳадемай келин бўласан, бундай юмушларга ҳозирдан одатлансанг, кейин осон кечади.

Мен бирор жойга меҳмондорчиликка борсам, кўпинча остонада турган оёқ кийимларга разм соламан. Одобли қизлар одатда уларни тартибга келтириб қўйишади. Уйни супурганда супургини сувга намлаб олгин, чанг кўтарилмайди. Кейин эса барча жиҳозларни латта билан артиб чиқишни унутма. Баъзи қизларимиз уйни супуриб, ахлатини бурчакка тўплаб қўйишади, полосларнинг остини тозаламайдилар. Бу ёмон одат. Озода қиз биринчи галда ўзи яшаётган жойда чанг-ғубор бўлмаслигига ҳаракат қилади.

Қизалоғим, сендан жуда катта ўтинчим, ҳамиша ён-атрофингдагилардан ширин сўзингни аяма. Мабодо уйга меҳмон келса хонага кириб чиққанингда «Хуш келибсизлар», «Яхши ўтирибсизларми?» дейиш қандай яхши! Меҳмоннинг кўнглини овлаш энг азалий удумларимиздан бири эканлигини сира ёдингдан чиқарма.

Чой дамлаганда ҳеч қачон пиёлаларни ювмасдан келтирма, уларни чой билан чаймагин. Қўл сочиқ ва пиёла сочиқлар албатта алоҳида бўлсин.

Қиз бола онанинг яқин ёрдамчиси бўлиши кераклигини унутма. Онангга уй-рўзғор юмушларида, таом тайёрлаш, тикиш-чатиш ишларида қарашиб борсанг ҳам унга мадад бўласан, ҳам иш ўрганасан. Бир кун ўзинг уй бекаси бўлганингда эса асло қийналмайсан.

Яна бир насиҳатим кексаларни ҳурматла, уларнинг иззатини жойига қўйиш учун бор куч-ғайратингни аяма.

Айтганларимни дилингда тутиб, уларга амал қилсанг ҳамиша олқиш оласан, болам.

Аянинг маслаҳатларини Шавкат САЪДИЕВ оққа кўчирди.

«МОҲИР ҚЎЛЛАР» РИГАДА

МИРЗО Улуғбек районидаги «Юлдуз» маданият уйи қошида фаолият кўрсатаётган «Моҳир қўллар» тўгарагини нафақат Ўзбекистонда, балки бошқа давлатларда ҳам яхши билишади. Айни пайтда Анна Селикова раҳбарлигида 30 нафардан зиёд қизлар таълим олиш билан бирга, турли хил қўғирчоқлар ва гуллар ясаб, кўргазмаларда фахрли ўринларни эгаллаб келишмоқда. Масалан, тўгарак қатнашчиларидан Диля Ортиқова, Вазира Жавкаева, Малика Ҳотамова, Катя Роматинколар тайёрлаган гуллар бир неча марта совриндор бўлган. Райондаги 275, 112-мактаб қошидаги қўғирчоқ театрлари мазкур тўгарак қўғирчоқлари асосида фаолият кўрсатиб келмоқда.

Яқинда эса Латвиядан хушхабар келди. Ригадаги ўзбеклар уюшмаси томонидан ташкил этилган кўргазмада тўгарак қатнашчилари тайёрлаган буюмлар намойиш этилмоқда. Кўргазмага ташриф буюрган юзлаб санъат ишқибозлари моҳир қўлли қизларимизнинг гуллари ва қўғирчоқларини зўр қизиқиш билан томоша қилмоқдалар.

Салоҳиддин СИРОЖИДДИНОВ.

Мунозарага таклиф

ЎЗБЕК АЁЛИГА СПОРТ КЕРАКМИ?

Дабдурустдан бундай саволни бериш кўпчиликни ўйга толдириши табиий. Чунки кимгадир ёқади, кимга эса йўқ. Энди ўзбек аёлларига шу етмай турувди, дегувчилар ҳам топилади. Нима дейсиз, турфа фикрлилик замони, ҳар ким ўз кўнглидаги гапларни айтади.

⊙ Бахтиёр Аҳмедов, қурувчи: Менимча, кераги йўқ. Чунки, ўзбек аёлининг юриш-туришининг ўзи спорт. Кир ювиш, хамир қориш, овқат қилиш, болага қараш, уй тозалаш, яна қанча-қанча вазифалар унинг зиммасида. Спорт билан шуғулланишга вақтлари ҳам бўлмайди.

⊙ Маҳзуна Ботирова, аспирант: Болалигимдан спорт билан шуғулланаман. Волейбол ўйнайман. 24 ёшга кирган бўлсам, ҳали бирор марта касалхонага тушмадим. Спорт ҳар доим одамни тетик тутади. У ҳар бир кишининг ҳаётида, у эркакми, аёлми албатта керак.

⊙ Равшан Иноғомов, муҳандис: Аёлларга ҳам спорт зарур. Лекин бир томони бор. Ўзингиз ҳам кўп гувоҳ бўлгансиз, ўзбек қизлари ўзларига ярашмаган тор спорт кийимларини кийиб олиб, ўйингоҳларда чопишади. Бу ташқаридан қараганда одамга жуда хунук кўринади. Шунинг учун шуғулланишсин, фақат одамлар кўзидан четроқда.

⊙ Раҳима Абдуллаева, гинеколог-шифокор: Аёлларнинг саломатлигида спортнинг аҳамияти жуда катта. Айниқса, бадиий гимнастиканинг. Кундалик рўзғордаги, ишдаги ҳаракат маълум мақсадга йўналтирилган бўлади. Спортда эса, ҳаракат фақат танадаги аъзоларнинг фаолиятига йўналтирилади. Спорт, хусусан гимнастика билан шуғулланишнинг фойдали томони шундаки, биринчи навбатда аёлларга фарзанд кўришда енгиллик туғдиради. Чунки мунтазам олиб борилган машғулот мушакларнинг эгилувчан бўлишини таъминлайди...

Кўриб турибсизки, ҳар ким ўзича ҳақ. Уларга эътироз билдирмаган ҳолда тарихимизга мурожаат қилайлик-чи. Азал-азалдан ўзбек аёллари, умуман туркий аёллар жисмоний соғлом, бақувват бўлганлар. Уларнинг ҳаётларида спорт алоҳида аҳамият касб этган. Қадимги Бақтрия давлати давридан тортиб, Тўмарис, Спитаменлар замонигача ва ундан кейин ҳам спорт жанговар машқларнинг асоси саналган. Аёллар эркаклар билан баробар машқ қилиб, жангларда қатнашганлар. Тўмарис, Роксаман жасур, мард аёлларнинг тимсоли бўлган. Ўша пайтда аёллар камондан отиш, отда чопиш, кураш тушиш, арқон тортиш каби спорт турлари билан шуғулланганлар.

Тарихий манбаларда ёзилишича, Искандар Зулқарнайн Ўрта Осиёга юриш қилган пайтда, Сирдарё бўйларида маҳаллий халқ томонидан жуда қаттиқ қаршиликка учраган. Минглаб аскарлари нобуд бўлган. Бир неча кунлик олишувдан сўнг, бу ерни эгаллаган. Қуршовда қолган аскарларнинг бошларидан совутини олиб қарасалар ҳаммаси аёллар экан. Искандар Зулқарнайн уларнинг жасоратига қойил қолиб, қатл эттирмаган ва шулардан бирига уйланган.

Ўша пайтдаги спорт турлари миллийлашиб, бизгача етиб келди. Кейинчалик спорт такомиллашиб, аёлларимиз сузиш, бадиий гимнастика билан ҳам шуғуллана бошладилар. Фақат илгари гимнастика ҳозирги замонавийларидан фарқ қилар эди. У асосан аёллар қоматини тик сақлаш, кўркам, жозибали қилиб кўрсатиш воситаси бўлган. Шарқ табобатининг даҳоси Абу Али ибн Сино бадиий гимнастика хусусида, унинг фойдали томонлари ҳақида ибратли фикрларни айтган. Яқин ўтмишимизда Амир Олимхон, Нодирабегим, Худоёрхон даврида ҳам аёллар жисмоний машқ билан шуғулланганлар. Уларда шарқона ўзига хослик мужассам бўлган.

Ўтган етмиш йил давомида, яъни Ўзбекистон собиқ Иттифоқ таркибида бўлган давр ичида, аёллар бошқа соҳаларда бўлганидек, спортда ҳам эркаклар билан тенг ҳуқуқли бўлдилар. Ўзбек аёллари ўртасида ҳам узоқ масофага югуриш, волейбол, баскетбол, қўл тўпи, чим устида хоккей ва бошқа спорт турлари кенг тарғиб қилинди. Терма жамоалар тузилди. Ўзбек аёллари катта спортга чиқдилар. Натижада улардаги жозиба, назокат йўқола бошлади. Ҳам оғир меҳнат, ҳам жисмоний тарбия билан шуғулланиш зўриқиш ҳосил қилди. Натижада, кўпчилик спортни тарк этди.

Тўғри, ўзбек аёлининг бўш вақти жуда кам. Агар унинг бир кунлик рўзғордаги ҳаракатини ҳисоблаб чиқсангиз моҳир спортчининг машқларидан қолишмайди. Шундай бўлган тақдирда ҳам, фақат саломатлик учун бир соат, ярим соат вақт ажратилса зарар қилмайди.

Ҳозир эътибор берган бўлсангиз, ўзбек аёлларининг 60 фоизидан кўпроғининг вазни керагидан ортиқ. Бу албатта спорт билан шуғулланмаслик ва энг муҳими нотўғри овқатланишнинг оқибатидир.

Аёлларнинг биринчи галдаги вазифаси соғлом фарзандларни камол топтириш экан, ўз саломатликлари ҳақида албатта қайғуришлари зарур. Спорт эса бунда асосий омиллардан бири, деб ўйлаймиз. Балки Сизлар ҳам ўз фикр-мулоҳазаларингизни билдирарсиз, азиз муштарийлар. Ўзбек аёлига спорт керакми?

Назира ҚУРБОН қизи.

Акс садо

ҚАДДИНГИЗНИ КЎТАРИБ ЯШАНГ

«ТОШКЕНТ оқшоми» газетасида эълон қилинган «Никоҳ узугимни тортиб олишди...» сарлавҳали мақолани ўқиб, қаттиқ ҳаяжонга тушдим. Наргизахоннинг бошидан кечирганлари мени ташвишга солди. Синглим Наргизахон, муҳарририятга хат йўллаб, ёзганларингиздан кўриниб турибдики, сиз олижаноб инсон экансиз. Бундан фақат фахрланинг. Очиғини айтиб қўя қолай, «Ёшлик қилгандирман», «Келинлик вазифасига тайёрмасдирман», деган ўйлар билан ўзингизни қийнаманг. Келин бўлар сизчалик бўлар. Наргизахон, сизни ўз синглимдек кўриб қолдим. Ҳали ёшсиз, ҳаётингиз олдинда.

Шу боис қаддингизни баланд кўтариб яшанг.

Аъзамжон ХОЛДОРОВ,
Андижон вилоятидаги Советобод шаҳри.

«УЛАМА СОЧ»НИ ЎҚИБ...

«НАЗОКАТ» саҳифасида ёритилган «Улама соч» сарлавҳали мақола менга айниқса маъқул бўлди. Шу сабабли ўз фикрларимни баён қилишга жазм этдим. Ўзбек қизларининг сумбул сочлари ўзларига қанчалар ярашади. Бугунги кунда маданиятли бўлдим, деб баъзи аёлларимизнинг сочларини ҳар хил кўйларга солишлари нотўғри деб ўйлайман. Илгари сочлари калта қиз-жувонлар ён атрофидагиларга ҳавас қилиб, улама сочлар тақишарди. Агар узун соч қизларга ҳусн бермаганда эди, кўплаб дасталарнинг рақкосалари улама соч тақмаган бўлардилар. Халқимизда «Қиз боланинг ярим кўрки соч», деган доно нақл бор. Шундай экан ҳар биримиз бу ҳақда чуқур ўйлаб кўрсак арзийди. Зеро, ота-боболаримиздан мерос бўлиб келаётган миллий урф-одатларимизни улуғлаш, авлоддан-авлодга мерос қолдириш муқаддас бурчимиздир.

Саъдулла СУЛТОНОВ,
олий тоифадаги фахрий ўқитувчи.

Тараққиёт уфқлари

ЎТА ЮҚОРИ ТЎЛҚИН ТЕЗЛИГИ

«АСТРО» деб юритилувчи Америка космик обсерваторияси томонидан рентген ва ультрабинафша нурлар хусусиятларини ўрганиш мақсадида олиб борилган илмий кузатишлар муваффақиятли тугади. Гопкинск университети профессори А. Ф. Давидсеннинг фикрича, ердан 26 минг нур йили узоқлигидаги Ғоз тугуни деб юритилувчи ўта янги коинот жисмининг портлаши жуда катта кучга эга бўлган. Бу кучнинг катталиги кислород атомидан электронни уриб чиқаришга етиши билан асосланади. Ҳосил бўлган ионларнинг эса нурланиши амалда исботланди. Ультрабинафша нурланиш учун сарфланган ва зарба тўлқини кинетик энергиясига қараб ҳисобланган маълумотлардан коинотда рўй берган ҳодисанинг зарба тўлқини тезлиги сониясига бир юз олтмиш саккиз километрни ташкил этганлиги аниқланди.

САМАРАЛИ УСУЛ

ЮҚОРИ энергия физикасида электромагнит калориметри катта роль ўйнайди. Тезлатилган зарралар томонидан ҳосил қилинадиган электронлар ва гамма квантларнинг тўла қувватини ўлчайдиган асбоблар яқинларгача қўрғошин шишасидан фойдаланиб ясаларди. Лекин бундай шишанинг радиация таъсирига чидамли эмаслиги ишни анча қийинлаштирарди. П. Н. Лебедев номли физика институтида яратилган барий фторидли, селен фторидли сцинтилловчи кристаллар юқорида айтилган камчиликлардан ҳоли бўлиб, қўйилган талабларга жавоб беради. Натрий таллийли, цезий таллийли ва шу каби ўзга кристаллар ўрнида ҳам янги кристаллардан фойдаланиш катта самара бериши тажрибаларда исботланди... Таркибида озгина барий аралашмаси бўлган селен фторидидан иборат кристалл электромагнит калориметрлари учун истиқболли материал деб топилди.

ЁМОН ҲИДНИ ЮТАДИ

АҚШ жанубий-ғарбий чўлларида ўсадиган юкка ўсимлиги ёмон ҳидларни ютиш хоссасига эгалиги илгаридан маълум эди. Молхоналар, айниқса чўчқахоналар ёқимсиз ҳиддан шу ўсимлик туфайли бирмунча тозаланарди. Юкка экстракти ҳайвонлар озуқасига қўшилиб берилиши натижасида ҳам анча самара кўрилганди. Лекин ҳозиргача ёқимсиз ҳид моллар ва чўчқа чўнгидаги сапонинларнинг мочевинани парчаловчи уреаза ферментини ўраб олиб, ёқимсиз ҳидли аммиак ажратилишини камайтиради деб ҳисоблаб келинарди. Ирландиялик бир гуруҳ олимлар юкка таркибидаги сапонинларнинг бу ерда роли йўқлигини аниқладилар. Юкканинг ўзида ҳавони тозалашдек ажойиб бир хусусият борлиги тажрибаларда кўрилди. Кейинги олиб борилган кенг кузатувлар ўсимликларнинг ўзи аммиакни боғлаб, уни организмда бошқа азотли моддаларга айлантиради. Буни азотсиз чўл шароити шунга «ўргатган» бўлса керак деб тахмин қилинади.

Юкканинг бундай хусусиятларидан Англиядаги корхоналарда, Чилида ва бошқа мамлакатлардаги чорвадорлик хўжаликларида фойдаланила бошланди.

ЎСИМЛИК ИЛДИЗЛАРИДАН

БАХ номли биохимия илмгоҳида диоскорея ўсимлиги илдизларидан физиологик фаол бўлган икки янги модда — дельтозид ва дельтонин олинди. Ўсимлик баргларидан эса протодиосцин ажратилди. Гликозидларнинг ажратиб олинишидаги янги усул маҳсулот чиқишини 10-15 фоиздан деярли 100 фоиз кўтарди. Ажратиб олинган препаратлар ўсимликларнинг бақувват ўсишларини таъминлайди, касалликларга кам берилиши, микробларга чидамлилигини ошириш ва тупроқдаги зарарли моддалар таъсирига берилмаслигини таъминлайди. Стероид гликозидларни саноат миқёсида ишлаб чиқариш қиммат баҳода келтирилувчи чет эл маҳсулотларидан воз кечишни таъминлайди.

САМОГА ҚАРАТИЛГАН КЎЗГУ

ИТАЛИЯДА саккиз метрлик тўртта телескоп қурилиши ҳақида келишиб олинди. Жуда катта телескопни Европа жанубий обсерваторияси билан учта итальян фирмаси биргаликда қуради. Телескоп энг катта кўзгусининг диаметри уч ярим метр бўлиб, сўнгги техника билан жиҳозлангандир. Ҳар бир телескоп ҳаракатланувчи конструкциясининг оғирлиги 40 тоннани ташкил қилади. Телескопнинг дастлабкисининг механик қисми тўқсон бешинчи йили битади, қолганларининг битиб ишга туширилиши 1998 йилга мўлжалланмоқда. Телескоп қурилишида Италия билан биргаликда Германия ва Франция иштирок этади. Телескопнинг «Ўн олти метрли» деб аталишига сабаб унинг нур йиғиш кучи шундай самарага эгалиги бўлиб, у Европадаги энг катта асбоблардан бири бўлади.

Қудрат АҲМЕРОВ,
муҳандис.

Тошкентлик умри чинорлар

ҚОДИРИЙГА УЛФАТ ОТАХОН

МЕН умрим бино бўлиб бундай ҳазилкаш, юз ёшида ҳам чеҳрасидан нур уфуриб турган отахонни биринчи бор учратишим. Шундай қария билан суҳбатлашиб, ибратли ҳаёт тарзидан ганж ундирдим, уни сизга ҳадя этмоқчиман.

Бешёғоч даҳаси. Вали Хўжаев тор кўчасидаги 13-хонадон қўнғироғини босдик. Бироздан сўнг бир киши пешвоз чиқиб: «Келинг, меҳмон» деди.

— Бир асрдан ортиқ умр кўраётган Фатҳиддин ота шу хонадонда яшайдиларми?

— Ҳа, ана (дарвозадан ичкарига имо қилиб) ўзлари ҳам дарахтлар оралаб, сайр қилиб юрибдилар. Қани, ичкарига марҳамат. Мен у кишининг катта ўғиллари бўламан, шу бугун дадамни соғиниб, кўргани келган эдим.

— Мени нега кўргани келишаркин, — деди отахон тегажоқлик қилиб ва биз томон йўналдилар. — Ўзимни текинга кўрсатмайман ёки мени бирор ишга жойлаштиргани кептиларми?

Дафъатан айтилган бу сўзларга ҳам ажабланиб, ҳам кула-кула у билан қизғин сўрашдик.

— Тик туриб гаплашиш бизнинг удумга тўғри келмайди, қани ичкарига, — дедилар отахон.

У кишининг бир ёнларидан катта ўғиллари, бу ёнларидан мен қўлтиқлаб олиб (чунки бундай табаррук инсонни қўлтиқлаб олишга ҳамма ҳам муяссар бўлавермайди, зора бизга ҳам шу ёш насиб этса) уй томон юрдик. Йўлакдан боргунча қария сўзлардилар: «Қариганда нимадан эҳтиёт бўлиш керак? Бу ҳақда бир доно воиз айтган. Қариганда, айниқса ялқовлик ва ишсизлик ёмон. Шунинг учун боя ишга жойлаштиргани келдингми, деб ҳазиллашдим».

Биз уйга киргунча келинлари аллақачон хонтахта атрофига кўрпачаларни тўшаб, болишларни қўйиб қўйган экан.

— Кўрпача тўшаб, болиш қўйиб, келин мени ялқов қилиб қўяди-ку... Айтдимку қариганда нимадан эҳтиёт бўлиш кераклигини, — дедилар отахон. Яна кулги...

Зимдан Фатҳиддин отанинг ташқи қиёфасига разм солдик. Бошида оддий дўппи, қошлари қор учқунлагандай оқарган, аммо калта, чиройли соқолларида ҳали қораси кўпроқ. Жуссаси худди Ғиёсиддин Кичкинани эслатади. Қўл томирлари бўртиб чиққан, пешонасидаги майда ажин чизиқлар кўп воқеалар гувоҳи сифатида кўзга ташланади.

Хонтахта қаршисида ўтирган катта ўғилларининг ёшини элликлар атрофида бўлса керак, деб чамаладик.

Худди шу пайт истараси иссиқ, овозлари ўткир бу киши сўз қотди:

— Мен ҳам етмишга яқинлашдим, аммо отамизга етгунча ҳали анча бор. Дадам 1890 йилда Бешёғоч даҳасида таваллуд топганлар. Уйда дадаларидан савод чиқариб, кейин Бухоро мадрасасида таҳсил олганлар. Сўнгра Тошкентга қайтиб, Хонобод тепа (ҳозирги Сергели) [illegible] ёнида деҳқончилик билан шуғулланганлар, САГУнинг рабфагида ҳам ўқиганлар.

— Энди, сен гапни кўп чўзма, сен ҳаммасини ҳам билмайсан, уйланиш, бола-чақа дегандай, — деб қолдилар отахон.

— Ҳа, айтгандай, дада, қанақа қилиб уйлангансиз, ўзингиз бир гапириб беринг.

— Ҳозирлар кўчада топишиб, дарров подругушка қилиб, уйланишга шошади, келин нимасидир ёқмай, бир ой ўтар-ўтмас ажрашиш пайига тушиб қолишади. Бизнинг давримизда бошқача эди. Мен 30 ёшгача уйланолмаганман. Худога шукр, мана 9 фарзанд кўрдик. Ўғлим Фахриддин муҳандис, авиация соҳасида ишлайди. [illegible]

— Дада, сиз ҳаммамизнинг профессоримизсиз.

— Сенга қолса, академик ҳам дейсан.

Суҳбатимиз ана шундай ҳазил-мутойиба билан давом этарди. [illegible] отахон ёшлар орасига кирса ёш бўлиб, қариялар даврасида ҳам [illegible] қиладилар. Шунинг учун чойхонага борсалар кўпчилик у кишини «Ана ҳаммабоп ота келяпти» деб ҳурмат билан кутиб оларкан.

Фатҳиддин ота деҳқончилик билан шуғулланган, темир йўлда эса қарийб 60 йил меҳнат қилди. Ҳаётнинг яхши-ёмон томонларига обдон тушуниб етди, кўплаб дўстлар орттирди.

— Ёшликдаги дўстларингизни ҳам эслайсизми?

— Ҳа. Абдулла Қодирий билан улфат эдик. [illegible]

[illegible] ...да савол берсангиз тушунтиришдан чарчамасди. Шунча гапларни қаердан биларкин, деб биз дўстлари ҳайрон бўлардик.

— Отахон, мана аср билан юзлашибсиз. Айтингчи, узоқ яшашнинг асосий сири нимада деб ўйлайсиз?

— Энг кераги, асабни асраш керак. [illegible]

— Ичиш, чекиш ҳақида нималар дея оласиз?

— Мен фақат кўк чой ичаман. [illegible]

Шу нарса [illegible]

Байит ТУРДИЕВ, журналист.

СУРАТДА: Фатҳиддин ота Маъсудов (ўртада) фарзандлари ва набиралари даврасида.

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

1992 йил 23—27 ноябрь кунлари

Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Республика урология ва тезкор нефрология илмий маркази «Ўзбегим Интернейшнл» ўзбек—Италия фирмаси билан ҳамкорликда

«УРОЛОГИЯ—92» ХАЛҚАРО ТИББИЁТ КЎРГАЗМАСИНИ ЎТКАЗАДИ

Кўргазмада Германия, Австрия, Япония, АҚШ, Бельгия, Туркия, Венгрия ва Югославия давлатларининг дори-дармонлари ҳамда тиббиёт анжомлари намойиш этилади.

Кўргазманинг иш вақти: соат 9.00 дан 17.00 гача

Барча қизиққан кишиларни таклиф этамиз

Манзилгоҳимиз: Тошкент шаҳри, Чилонзор кўчаси, 53 «А» уй (АҚШ элчихонаси рўпарасида).

Телефон: 777-658, 774-532
Телефакс: 777-234, RONDO
Телекс: 116395

Тарихимизнинг ўқилмаган саҳифалари

ҚИПЧОҚ ФОЖИАСИ

БУНДАН роса 140 йил аввал, яъни 1852 йил 9 октябрда Ўзбекистон ҳудудида яшовчи туркий қабила ва уруғлар орасида фожиа юз берди. Туркий қавмлардан бири бўлмиш қипчоқлар Тошкентда ва Қўқонда қирғин қилинди. Хўш, бу қирғинга нима сабаб бўлган эди?

Маълумки, XVII—XIX асрлар давомида Ўзбекистон ҳудудида бошбошдоқликлар авж олган эди. Туркий қабила ва уруғларнинг фожиаси шундан иборат эдики, улар бирлашиб ягона, мустақил, йирик ва марказлашган давлат қуриш ўрнига бўлиниб-бўлиниб, уч давлатга бирлашдилар. Бу уч давлат яъни Хива хонлиги, Бухоро амирлиги ва Қўқон хонлиги то XIX аср охирларигача бир-бирлари билан низолашиб, уришиб келди. Қипчоқ қирғини Қўқон хонлиги ҳудудида рўй берди. Қўқон хонлиги ҳукмдорлари аслида ўзбек қабилаларининг минг уруғидан бўлса-да Худоёрхон 1845 йилда тахтга ўтирганда қипчоқларнинг таъсири кучайиб кетади. Бунга сабаб Худоёрхоннинг қайнотаси Мусулмонқул қипчоқ эди.

Мусулмонқулнинг ёш хонга таъсири катта бўлиб, хонликдаги барча ишлар унинг иштирокисиз қилинмас эди. Мусулмонқул, ўз мавқеидан фойдаланиб, хонликдаги юқори мансабдорларни қипчоқларга бера бошлайди. Қипчоқлар ёппасига Қўқонга кўчиб келиб, шаҳар аҳолисининг уй-жойларини тортиб ола бошлайдилар. Суғориш тармоқлари ҳам қипчоқлар тасарруфига ўтади. Деҳқонлар сув учун ўлпон тўлашга мажбур этилади. Бунинг устига Тошкент, Ўратепа ва Хўжанд бекликлари Қўқонга қарши исён кўтаргани туфайли Мусулмонқул уларга қарши ҳарбий юришлар қилади. Мусулмонқулнинг ҳаракати билан Қўқонда, Туркистонда олий мансабдорлардан бир нечалари қатл эттирилади. Бу ишлардан халқ норозилиги кучаяди ва хонликда умумий қўзғолон кўтарилиш хавфи туғилади. Натижада Худоёрхон ўз қайнотаси Мусулмонқулдан қутилишга ва унинг тарафдорлари бўлган қипчоқларни тугатишга қарор қилади. Аммо бу қарорни амалга ошириш учун бир рўкач лозим эди. Бунинг учун Қўқоннинг қозилари ривоят топиб, қипчоқлар мусулмон уламоларини ва авлиёларини ўлдиргани учун кофир бўлишди ва шу сабабли улар шафқатга лойиқ эмас, деб фатво тайёрлашади. 1852 йил 9 октябрида Қўқон ва Тошкентда қипчоқлар қирғин қилинади. Мусулмонқулнинг ўзи Андижон ёнидаги Билқиллама деган жойда ушлаб олиниб, Қўқонга келтирилиб дорга осилади. Худди ўғриларни жазолаганда бўлганидек унинг танаси уч кун давомида дорда осилиб туради. Қипчоқ қирғинида, айниқса, Балиқчи ҳокими Абдулқаҳҳор додхоҳ ўзининг шафқатсизлигини намойиш этади.

Таниқли ўзбек ёзувчиси Абдулла Қодирий ўзининг «Ўтган кунлар» тарихий романида бу воқеаларни тасвирлаб «Қипчоққа қирғин» деган бобида ўша ҳодисаларнинг асл моҳиятини очиб берган эди. Ёзувчи Юсуфбек ҳожи тилидан хонликдаги ўзаро низоларни қоралаб ва мазкур фожианинг сабабларини ёритиб шундай деб ёзади: — «Мақсадлари жуда очиқ! — деди ҳожи. — Биттаси мингбоши бўлмоқчи, иккинчиси, Нормуҳаммаднинг ўрнига минмоқчи, учинчиси яна бир шаҳарни ўзига қарам қилмоқчи. Хон эрса Мусулмонқулга бўлган адоватини қипчоқни қириб аламдан чиқмоқчи! Иттифоқни нима эканини билмаган, ёлғиз ўз манфаати шахсияти йўлида, бир-бирини еб, ичган мансабпараст, дунёпараст ва шуҳратпараст муттаҳамлар Туркистон тупроғидан йўқолмай туриб, бизнинг одам бўлишимизга ақлим етмай қолди... Биз шу ҳолда кетадиган, бир-биримизнинг тегимизга сув қуядиган бўлсак, яқиндирки чор истибдоди Туркистонимизни эгаллар».

Мазкур фожианинг яна бир машъум томони шундан иборат эдики қирғинга дучор қилинган қипчоқлар қўшинда энг ботир жангчилардан ҳисобланардилар. Қипчоқ Мусулмонқул ҳам моҳир лашкарбошилардан бири эди. Булардан айрилган Қўқон хонлиги орадан кўп вақт ўтмай чоризм томонидан забт этилади.

Асадали ҲАКИМЖОНОВ, тарих фанлари номзоди,
Рашид ГАРИПОВ,
Тошкент давлат иқтисодиёт университетининг катта ўқитувчиси.

Гиёҳвандлик—иллат

БЕОЗОР КЎРИНГАН ЗАҲРИ ҚОТИЛ

ГИЁҲВАНДЛИК кишини битмас-туганмас азоб-уқубатлар, бевақт ўлимга маҳкум этувчи иллатдир. Сўнгги ўн йиллар давомида бу иллат ер юзида ўлат янглиғ тарқалди. У инсон руҳиятига ёмон таъсир қилиб, тана аъзоларини жароҳатламоқда. Гиёҳвандликка қарши муттасил кураш олиб борилаётганлигига қарамай, унга ружу қўювчилар сони камаймаяпти. Тоғни урса талқон қиладиган не-не йигитлар, ўн гулидан бир гули очилмаган қизлар унинг домига тушиб қолмоқдалар.

...Шифохонага руҳий карахт ҳолдаги беморни олиб киришди. 23 ёшлардаги бу йигит (шифокорлар исмини ёзмасликни илтимос қилишди) оилада учинчи фарзанд эди. Болалигидан қайсар, жаҳлдор, оғир табиатли бўлиб ўсган. 11 ёшида наша чекишни бошлаган. Биринчи марта чекканида уйини зўрға топиб келган. Кейин-кейин ўзи наша топадиган бўлди. Баъзан уйидагилар билан уришиб, қаёқларгадир кетиб қоларди. 7-синф маълумоти бор, уч марта судланган.

— «Ханка»ни 3,5 миллилитргача қабул қилганман, — дейди у. — Учинчи қамалганимда бу одатни ташлагандим, озодликка чиққандан кейин бўлмади. Яна «ура бошладим». Кейин эса у таъсир қилмайдиган бўлиб қолди. «Химка»га ўтдим. Бир ўзим эмас, бир олганда 6—7 кишига бўламиз, битта шприцдагини. Кайфи 6 соатларга боради. Ундан ташқари наша чекаман, дори ичаман. Шундай қилсам тинч юраверамаң. Йўқ бўлса дунё кўзимга тор кўриниб кетади. Ўзимни қўярга жой тополмай қоламан. Айниқса, ҳозир у жуда қиммат. Бир чеки 100 сўм туради. Қандай йўл билан бўлса ҳам топишга тўғри келади. Агар топилмаса даҳшат, азобларга чидаш қийин.

Суҳбатдошимиз кутилмаганда қаттиқ йўтала бошлади. Хуморининг асорати. Унинг қўлларига қараб бўлмайди. Игна урилавериб кўкариб кетган. Томоша қилиб ўтирадиган даражада хушрўй бўлган бу йигитнинг ҳозирги ҳолатига қараб ачиниб кетасан киши. У ниҳоятда озиб кетган, рангида ранг қолмаган. Қовоқлари, кўзларининг ости салқиб, қорайиб кетган. Нигоҳлари маъносиз. Гўё унга икки дунё ҳам барибир...

Беихтиёр савол туғилади. бу йигитнинг гиёҳвандлик йўлига киришига нима сабабчи бўлган? Умуман, нега одамлар кўра-била туриб шу оғунинг домига илинадилар?

Одатда тақиқланган нарсага интилиш инсон табиатига хос. Боланинг олдига чойнакни қўйиб «тегма, иссиқ», десангиз ушлаб кўради. Қўли куйиб йиғлайди ва қайтиб чойнакни ушламайди. Гиёҳвандлар ҳам худди шундай. Унинг зарарли эканлигини билсалар ҳам барибир татиб кўрадилар. Кейин эса унинг домидан чиқолмай қоладилар. Илгари яшириб чекардилар. Ҳозир эса бемалол беш-олтита бўлиб олиб тўйларда, гап-гаштакларда кайфи сафо қилишаверади. Кўнгилларига келган бемаъниликлардан қайтмайдилар. Қарийб 25 йилдан бери гиёҳвандларни даволаб келаётган шифокор, республика руҳий клиник касалхонасининг бўлим мудири Комилжон Олимжонов шундай деди:

— Наркотик моддалар инсон аъзоларига, аниқроғи марказий асаб системасига таъсир этиб, аввалига бутун танасига аллақандай хотиржамлик бахш этгандек туюлади. Бундай ёлғончи ҳолат одамни кейинчалик шу заҳри қотилсиз туролмайдиган қилиб қўяди...

Биз гиёҳвандлар тўғрисида узоқ вақт гапирмай келдик. Натижада «Касални яширсанг — иситмаси ошкор қилади» деганларидек, у авж олиб кетди. Иродасини қўлга ололмаган кишилар ана шундай йўлга кириб кетмоқдалар.

Хўш, наркотик моддалар кишининг тана аъзоларига қандай таъсир кўрсатади? Шарқ табобатининг буюк даҳоси Абу Али ибн Сино нашанинг зарари ҳақида шундай дейди: «Наша уруғи кўп истеъмол қилинса, эрлик уруғини қирқади, кўзни хиралаштиради ва меъдага зарар етказади». Шуни билатуриб ҳам гиёҳвандлар табибларига таянишмайди.

Илгарилари, наша ва кўкнорилар истеъмол қилинарди. Энди эса уларнинг қаторига морфин, кокаин каби зарарли моддалар, турли хил дорилар ҳам қўшилган. Булар ҳам етмагандек токсикомания ҳам борган сари авж олмоқда. Шифокорларнинг фикрича, бу касалликка чалинганлар фақат ўзлари хоҳласаларгина даволанишнинг фойдаси тегиши мумкин. Кейин хасталикдан батамом халос бўлиш учун наркотик моддалар қай даражада кучли ёки кучсизлилигига ҳам боғлиқ.

Биз юқорида тилга олган руҳий клиник шифохона даволовчи наркологи Суннатилла Азизовнинг фикрича, кўкнори ва ҳамма наркотик моддалар киши аъзоларини ишдан чиқаради, юрак-қон томир фаолияти бузилади, мушакларда қаттиқ оғриқ пайдо бўлади. Айниқса қора доринниг хумори тутганда чидаш қийин.

Илгари, гиёҳвандларни мажбурлаб даволашарди. Улар ички ишлар назоратида бўларди. Ҳозир эса ихтиёрий. Бу эса одамларнинг ўз ҳаётларидан оғуни устун қўйишга имкон яратмаяптимикан?

Руҳий шифохонада яна бир бемор билан суҳбатлашдик. 1971 йилда туғилган, хотини билан ажрашган экан.

— Кўпдан бери наша чекасизми?

— Армиядан кейин.

— Бу ерга ўз хоҳишингиз билан келганмисиз?

— Йўқ, уйдагилар олиб келишди, улар мени кўролмайдилар, — йигит тутақа бошлади.

— Нашани қаердан оласиз?

— Оламан-да. Йўқ, тўғрироғи ўзим экаман. Биласизми, чекмасам туролмайман. Юрагим сиқилаверади. Ҳамма кўзимга ёмон кўринади. Айниқса уйдагилар. Ота-онамни кечирмайман. Чиқсам уйдан кетаман.

— Нега?

— Улар мени одам қаторидан чиқариб қўйишган.

Йигит юзини қўллари билан яшириб гапирарди. Ўзининг ҳолатидан уялди шекилли. Нима бўлганда ҳам уни тушунишга ҳаракат қилдик. Бизни таажжубга солган нарса, ўзининг шу йўлга киришида ота-онасини айблаётгани эди. Балки, чиндан ҳам дастлаб улар кўра-била туриб, ўғлига индашмагандир. Ёки ўғлининг келажагини ўйлаб, касалхонага олиб келиб уни ажал домидан қутқариб қолганлари учун йигит кечирмаётгандир? Буёғи бизга қоронғу. Аммо йигит ўз хатосини тушуниб етибди. Ҳаётининг изга тушиб кетишига умид боғлаяпти. Хўш, бошқаларчи? Бундайлар юртимизда кўплаб учрайди. Улар ҳам бир кун келиб қилган ишларидан афсусланишлари аниқ. Бизнингча, яра газак олмасдан туриб олдини олган маъқул. Шунда маккор оғунинг кенг тарқалиб, оилаларнинг барбод бўлиши, ниҳоят умрни заҳарлашига йўл қўймаймиз. Акс ҳолда, ҳалокат бўлиши тайин.

Назира СОДИҚОВА.

Хоҳ ишонинг, хоҳ...

ИСТЕЪДОДЛИ БОЛАКАЙ

ХИТОЙДА яшовчи Хе Няни ота-онаси боғчага беришга аҳд қилишганда болакай китоб ўқишга вақт қолмайди, деган баҳона билан рад этди. У икки ярим ёшидаёқ катталар ёрдамида мингдан зиёд мураккаб иероглиф белгиси [illegible] лигида харитадан 37 та давлатни аниқ кўрсатиб бера оларди. Кўплаб шеърларни ёд олган болакайнинг севимли машғулоти китоб мутолааси бўлиб қолди.

БЎСА УЧУН... ҚАМОҚ ЖАЗОСИ

БИРЛАШГАН Араб Амирликлари [illegible] ни учун икки ойга озодликдан маҳрум этилди. Жамоат жойларида ўз туйғуларига эрк берган кишилар Ҳиндистонда ҳам қонун йўли билан жазоланишади.

Шаҳло ФАЙЗИЕВА тайёрлаган.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ ФАОЛИЯТ МИЛЛИЙ БАНКИ

Сизни қуйидаги бўш ўринларни тўлдириш мақсадида ўтказиладиган танловда қатнашиш учун таклиф этади:

- Протокол бўлимининг бошлиғи.
- Банк маркетинги бўйича мутахассис.
- Таржимон (инглиз ва Европа тилларидан бирини билиши шарт).

МИЛЛИЙ БАНК СИЗГА ҲАҚИҚИЙ КАСБ УСТАЛАРИ УЧУН ЮҚОРИ ҲАҚ ТЎЛАНАДИГАН ИШНИ ТАКЛИФ ЭТАДИ ИМКОНИЯТИНГИЗНИ ҚЎЛДАН ЧИҚАРМАНГ!

Биз Сизларни қуйидаги манзилда кутамиз: Охунбобоев кўчаси, 23-уй. Мулоқот учун телефонлар: 33-14-08, 33-65-58.

ТУРК ДИПЛОМИНИ ТОШКЕНТДА ОЛАСИЗ!

Туркияда ўқиш ва тажриба муддатини ўташни истовчилар учун Улуғбек номидаги жамғарма турк тилини ўргатиш бўйича уч ойлик курсларни ташкил этди. Машғулотлар шу йил ноябрь ойида бошланади. Ўқувчиларга Истамбул университетининг муаллимлари сабоқ беришади. Ўқиш учун ҳақни истаган шаклда тўлашингиз мумкин.

Қуйидаги манзилга мурожаат қилинг: Фурқат кўчаси, 1-уй, 5-қават. Маълумотлар учун телефонлар: 45-23-46, 45-23-44.

Тошкент шаҳар Бош қурилиш маҳкамаси қошидаги

«ТУРОН» ҚУРИЛИШ ФИРМАСИ

3-разряддан кам бўлмаган қуйидаги мутахассис қурувчиларни

ИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

электр пайвандчилар, металл ва темир бетон конструкцияларнинг монтажчилари, дурадгорлар, ғишт терувчилар, бетончилар, бўёқчилар, сувоқчилар, кошинловчилар, сантехниклар, электр монтажчилар.

«Турон» фирмаси Тошкент шаҳридаги ноёб иншоотларни қуриш ва таъмирлашга доир ишларни бажаради.

Меҳнат ҳақи — ишбай, ойлик ўртача маош 6000—7000 сўмни ташкил этади.

МАНЗИЛИМИЗ: 700003, Тошкент шаҳри, Ўзбекистон кўчаси, 47-уй.

Маълумотлар олиш учун телефон: 45-77-57.

«Тошкент оқшоми» газетасига доимий ишлаш учун малакали журналистлар керак. Шу хусусда таҳририятга — Ленинград кўчаси, 32-уй, 2-қаватдаги 226 ва 228-хоналарга келишингиз ёки 33-29-33, 33-57-02 рақамли телефонлар орқали мурожаат қилишингиз мумкин.

«Маиший жиҳоз» ижара корхонаси 1992 йил 15 ноябрдан бошлаб

ТУГАТИЛДИ

Даъволар 1993 йил 1 январгача қабул қилинади. Маълумотлар олиш учун 48-06-35 телефони орқали мурожаат қилишингиз сўралади.

Муҳаррир
Эркин ЭРНАЗАРОВ.

МУАССИСЛАР: Халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгаши ва «Тошкент оқшоми» журналистларининг жамоаси

Тошкент оқшоми

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.

Шанба ва якшанбадан ташқари ҳар куни ўзбек тилида чиқади.

ТЕЛЕФОНЛАР: қабулхона — 32-53-76, хатлар — 33-29-74, 32-53-79; эълон ва тижорат хабарларини жойлаштириш масалалари бўйича 32-81-42, 32-53-34, 33-56-67.

Эълонлар ва тижорат хабарлари аниқ ва тўғрилиги учун жавобгарлик уларни ҳавола этган шахслар зиммасидадир.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концернининг босмахонаси.

Нашр кўрсаткичи 64690 ■ Босмага бериш вақти 11.30 ■ Босмага берилди 11.10. ■ Буюртма Г—459 ■ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10